

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Katedra politologie

Bakalářská práce

2023

Václav Chvála

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Katedra politologie

**Podmínky a faktory pro přijetí nového státu do americké
Unie - srovnání Portorika s Havají a Aljaškou**

Bakalářská práce

Autor práce: Václav Chvála

Studijní program: Politologie a mezinárodní vztahy

Vedoucí práce: PhDr. Věra Kotábová

Rok obhajoby: 2023

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 2. května 2023

Václav Chvála

Bibliografický záznam

CHVÁLA, Václav. *Podmínky a faktory pro přijetí nového státu do americké Unie - srovnání Portorika s Havají a Aljaškou*. Praha, 2023. 52 s. Bakalářská práce (Bc). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií, Katedra politologie. Vedoucí diplomové práce PhDr. Věra Kotábová.

Rozsah práce: 83 624 znaků vč. mezer

Abstrakt

Bakalářská práce *Podmínky a faktory pro přijetí nového státu do americké Unie - srovnání Portorika s Havají a Aljaškou* se zabývá vývojem na těchto třech územích. Přestože všechna tři území získala status teritoria ve stejnou dobu, další jejich vývoj se lišil. Zatímco Havaj a Aljaška byly na konci 50. let přijaty do Unie jako 49. a 50. stát, Portoriko dodnes zůstává teritoriem se statusem commonwealthu. Práce analyzuje několik autorem zvolených oblastí. Ve společné části pro všechna tři území se autor zaměřuje na historii před připojením k USA, demografii a kulturu jednotlivých teritorií a vývoj od zisku statusu teritoria do nabytí statusu státu nebo commonwealthu. V případě Portorika práce analyzuje i vývoj od zisku statusu commonwealthu až do současnosti. V těchto oblastech vyhledává autor klíčové faktory ovlivňující směřování území. Identifikované vlivy následně komparuje a identifikuje podmínky, které z analýzy vycházejí jako nutné k přijetí území do Unie. Čtyři identifikované podmínky pro přijetí jsou vytvoření hnutí prosazující státnost, transformace společnosti, evoluce lokálního politického systému a konsenzus na federální úrovni. Výsledky analýzy dále odhalují četnost a různorodost působících faktorů a nesplnění některých podmínek ze strany Portorika. Zároveň ale nastiňují možný pozitivní vývoj ve snaze Portorika stát se 51. státem.

Klíčová slova

Portoriko, Aljaška, Havaj, státnost, teritorium, commonwealth, 51. stát

Abstract

The bachelor's thesis *Conditions and factors for the admission of a new state into the Union - comparison of Puerto Rico with Hawaii and Alaska* deals with the development of these three territories. Although all three territories gained territory status at the same time, subsequent developments differed. While Hawaii and Alaska were admitted to the Union as the 49th and 50th states in the late 1950s Puerto Rico remains a commonwealth territory to this day. The thesis analyses several areas chosen by the author. In the common section for all three territories, it focuses on the history before joining the US; the demography and culture of the territory; development after gaining the status of the territory until the acquisition of the status of a state or commonwealth. In the case of Puerto Rico the thesis also analyses the development from gaining commonwealth status up to the present. The author searches for the key factors influencing a development of the territory. The identified influences and conditions are subsequently analysed and decided whether necessary for the territory to be accepted into the Union. The four identified conditions for adoption are the creation of a statehood movement, societal transformation, evolution of the local political system, and consensus at the federal level. The results of the analysis further reveal the frequency and diversity among the influencing factors and the non-fulfilment of some conditions by Puerto Rico. At the same time, they outline possible positive developments in Puerto Rico's quest to become the 51st state.

Keywords

Puerto Rico, Alaska, Hawaii, statehood, commonwealth, territory, 51st state

Title/název práce

Podmínky a faktory pro přijetí nového státu do americké Unie - srovnání Portorika s Havají a Aljaškou

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucí své práce PhDr. Věře Kotábové za cenné rady, které mi dávala během psaní této práce a za její nesmírnou trpělivost. Dále bych chtěl poděkovat své rodině a mým přátelům, kteří mě při psaní této práce podporovali.

Obsah

Seznam zkratk.....	2
Seznam tabulek.....	2
Úvod.....	3
Metodologie, literatura, úprava původního projektu BP	3
1. Terminologie	5
2. Historie jednotlivých území před správou USA	6
2.1 Aljaška.....	6
2.2 Havaj	8
2.3 Portoriko.....	9
3. Srovnání demografie a kulturních odlišností.....	10
3.1 Aljaška.....	10
3.2 Havaj	11
3.3 Portoriko.....	12
4. Vlivy a okolnosti vedoucí k vstupu Havaje a Aljašky do USA	13
4.1 Období před druhou světovou válkou.....	13
4.1.1 Aljaška.....	13
4.1.2 Havaj	15
4.2 Období druhé světové války.....	18
4.3 Poválečné období, vliv studené války na přístupové snahy obou teritorií, přijetí do Unie	22
5. Portoriko ve 20. století	27
5.1 První polovina 20. století, paralelní vývoj s Havají a Aljaškou.....	27
5.2 Druhá polovina 20. století – období commonwealthu a studené války	31
6. Otázka státnosti Portorika v současné americké politice	35
7. Identifikace a srovnání klíčových faktorů a podmínek, vyhodnocení poznatků	37
8. Závěr.....	41
9. Summary	42
10. Použitá literatura.....	45
Teze bakalářské práce.....	49
Seznam příloh.....	51

Seznam zkratk

TA-plán – Tennessee – Alaska Plan

ILWU – The International Longshore and Warehouse Union

PPD – Partido Popular Democrático

PNP – Partido Nuevo Progresista

PIP – Partido Independentista Puertorriqueño

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Procento obyvatel hlásících se k domorodému původu. Zdroj: US Census Bureau

Tabulka č. 2: Jazyk používaný v domácnostech. Zdroj: US Census Bureau

Tabulka č. 3: Podíl křesťanů v populaci. Zdroj: Pew Research Center

Tabulka č. 4: Výsledky prvních referend o státnosti. Zdroj: vlastní zpracování

Graf č. 1: Časová osa vývoje statusu jednotlivých území. Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka č. 5: Výsledky referend o sebeurčení na Portoriku. Zdroj: Puerto Rico Report

Tabulka č. 6: Komparace vlivů a podmínek. Zdroj: vlastní zpracování

Úvod

Portoriko je ostrov nacházející se v Karibském moři v souostroví Velké Antily. Na východě sousedí s Britskými a Americkými Panenskými ostrovy. Ostrov je územím Spojených států amerických, nejedná se ale o inkorporované území se statusem státu Unie, nýbrž pouze o neinkorporované teritorium se statusem commonwealthu. Ačkoliv na ostrově žije zhruba 3,2 milionu obyvatel a populačně je tak teritorium přibližně srovnatelné se státy jako New Jersey nebo New Hampshire¹, neplnohodnotné členství v americké unii přináší obyvatelům ostrova jak řadu výhod, tak řadu komplikací.

Tato práce si klade za úkol nastínit a porovnat historický, socioekonomický a politický vývoj Portorika a posledních dvou přijatých států – Aljašky a Havaje. Uvedené státy nemají stejně jako Portoriko přímou hranici se zbytkem států USA, k jejich dosažení je nutné cestovat skrze jinou zemi nebo po moři.

Aljaška i Havaj byly Spojenými státy získány stejně jako Portoriko v 2. polovině 19. století. Přestože se v průběhu 1. poloviny 20. století obě tyto teritoria potýkala s řadou problémů, došlo v nich k vývoji, jehož výsledkem bylo nabytí oficiálního statusu státu v roce 1959, respektive v roce 1960.

Cílem této bakalářské práce je proto porovnat tyto územní celky a jejich vývoj a identifikovat vlivy, které vedly ke vstupu Aljašky a Havaje do Unie, s těmi, které panují na Portoriku, a stanovit, které z těchto faktorů a podmínek mohou dodnes ovlivňovat to, že Portoriko se doposud státem nestalo. Pro ucelený obraz je potřeba popsat jejich historii před připojením k USA, socioekonomický a politický vývoj a demografické a kulturní rozdíly.

Metodologie, literatura, úprava původního projektu BP

Jelikož je hlavním úkolem identifikace vlivů a podmínek, byly jako hlavní výzkumné postupy vybrány metoda historická a komparativní analýza. Historickou metodu práce využívá při identifikaci jednotlivých faktorů z historických pramenů. Následně použitá komparativní analýza se používá v mnoha vědních oborech a ani společenské vědy, v tomto případě politologie, nejsou v tomto odvětví pozadu. Proto s ní autor pracuje při následné

¹ State Population Totals and Components of Change: 2020-2022. *United States Census Bureau* .

komparaci vlivů a podmínek.

Jako podmínky autor definuje takové jevy, které shledá během použití historické metody a komparativní analýzy za nezbytné ke splnění předtím, než může být teritorium přijato do Unie jako stát. Jako faktory pak autor označuje takové jevy, které buď pozitivně, nebo negativně ovlivnily vývoj teritoria, a vedly ke splnění či nesplnění podmínek.

Protože politologie je věda komplexní, je třeba vybrat si jednu z možných koncepcí. Základní 3 koncepce pojetí politické vědy popsal v roce 1959 ve své knize *Metody politické vědy* Maurice Duverger. Duverger představuje 3 způsoby vnímání politologie. První vnímá politologii jako průsečík věd, do jejichž oblastí při výzkumu zasahuje. Druhý přístup chápe politologii jako reziduální vědu a směřuje výzkum pouze do dříve nezkoumaných oblastí. Poslední přístup je přístup syntetický, který pracuje s politologií jako s nadstavbou společenských věd. Všechny 3 postupy jsou validní, ke zpracování této práce autor přistupuje prvním způsobem, který v kontextu práce považuje za nejvhodnější.²

Klíčovou literaturu tvoří dvě publikace. K primární identifikaci vlivů působících na Aljašku a Havaj slouží kniha *Completing the Union: Alaska, Hawai'i, and the Battle for Statehood* od profesora Johna S. Whiteheada, emeritního profesora Aljašské univerzity Fairbanks, která detailně popisuje vývoj Havaje a Aljašky od získání území Spojenými státy po nabytí statutu státu. Profesor Whitehead se oběma teritorii dlouhodobě věnoval ve svém výzkumu, proto je tato shrnující publikace ideální volbou.³ Pro identifikaci vlivů působících na Portoriko tuto roli sehrála kniha Nancy Morrisové *Puerto Rico: Culture, Politics, and Identity* a akademický článek Margarity Floresové *Cronología política y cultural de Puerto Rico*.

Dalšími zdroji jsou především akademické články z politologie, sociologie a filozofie, oficiální webové stránky vládních institucí USA, veřejně dostupné statistiky uveřejněné důvěryhodnými ústavy či digitalizované verze oficiálních dokumentů. Práce obsahuje i tabulky a grafy, přičemž ty, které nemají uvedený zdroj, jsou vlastním dílem autora.

Struktura bakalářské práce se liší od původního bakalářského projektu. Při

² CABADA, Ladislav, Jakub CHARVÁT a Ondřej STUHLÍK. *Současná komparativní politologie: Klíčové koncepty*. Plzeň -Praha: Metropolitan University Prague Press - Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015. s. 11

³ CONYBEARE, Chris a Warren NISHIMOTO. PERSPECTIVES ON HAWAII'S STATEHOOD - ORAL HISTORY PROJECT. *Oral History Interview with John S. Whitehead*. s. 25

restrukturalizaci nedošlo k odchýlení od tématu, v rámci úprav byla pouze optimalizována struktura práce. Došlo ke změně pořadí kapitol, jejich přejmenování, doplnění některých podkapitol tak, aby lépe odpovídaly obsahu práce a jejich členění bylo srozumitelné. Výrazně se rozšířil i seznam použité literatury, i když některé zdroje zmíněné v původní tezi byly nakonec vynechány.

1. Terminologie

V první části je vysvětlen rozdíl mezi pojmy stát, teritorium a commonwealth, tj. vztah územního celku a jeho obyvatel k federální vládě USA, rozdíly v právech a povinnostech a jak funguje správa území.

Stát je hlavní územní jednotkou USA. Na jeho území platí ústava USA a federální vláda zde má určité pravomoci, stát však v porovnání s ostatními americkými územními jednotkami vůči ní požívá nejvyšší možnou míru nezávislosti. Stát má svou vlastní ústavu, svá zákonodárná tělesa více či méně podobná federálním, vlastního guvernéra, nezávislou síť místních soudů. Do federálních zákonodárných institucí, Senátu a Sněmovny reprezentantů, vysílá určité počty zvolených zákonodárců.⁴ Území USA tvoří pouze státy, ale i tzv. insular areas. Jejich postavení vůči vládě ve Washingtonu a úroveň jejich integrace se liší.

Nejčastěji se jedná o teritorium. Teritorium je území USA, které nemá status státu. Teritoria můžeme dělit na začleněná – incorporated a nezačleněná – unincorporated. Rozdílný status udává, jak moc zde platí ústavní pořádky podle federální ústavy. Zatímco u začleněných území se jedná o plnou aplikaci standardních amerických ústavních pořádků, u nezačleněných jsou platné maximálně části ústavy. Proces začlenění je nevratný, jakmile je jednou území plně inkorporováno a platí na něm celý ústavní pořádek, nelze tento krok vzít zpět.⁵ Na organizaci teritoria mají vliv i tzv. Organic acts, zákony umožňující rozvoj teritoria a konsolidující vztah mezi teritoriem a federální vládou.

Termín commonwealth má v americké terminologii více možných významů. Prvním je jiné označení pro některé státy USA, například pro Pensylvánii. Toto označení plyne z historického vývoje a dnes je již nemá žádný praktický význam. Označení commonwealth mají zároveň i dvě území USA, která se mezi státy neřadí. Jedná se o

⁴ State vs. Territory: How States and Territories Are Different. *Masterclass*

⁵ Definitions of Insular Area Political Organizations. *U.S. Department of the Interior*

Portoriko a Severní Mariany.⁶ Tento druh označení commonwealth definuje rozšířený teritoriální status. Commonwealth má více samosprávných pravomocí, než normální teritorium a více rozvinutý vztah s federální vládou, obvykle díky písemné dohodě, kterou federální a teritoriální vláda podepsaly. Mimo to federální vláda nemůže jednostranně do událostí v commonwealthu zasahovat.⁷

Život ve státě a v teritoriu má několik odlišností. Člověk se většinou stává občanem USA, ať už se narodí ve státě či na teritoriu. Jeho práva a povinnosti se ale liší. Nejznámějšími rozdíly jsou placení daní a volební právo. Obyvatelé státu platí kromě místních daní i daně federální. Díky tomu mají zaručená volební práva do Sněmovny, Senátu a při volbách prezidenta USA. Obyvatelé teritorií platí pouze místní teritoriální daně, jejich volební právo je ale omezené pouze na lokální úroveň. Ve federálních volbách mohou volit pouze jednoho svého zástupce do Sněmovny reprezentantů, který nemá hlasovací právo. Mimo to mohou volit v primárních prezidentských volbách, v následných všeobecných volbách však nikoliv.⁸ Obyvatelé Portorika mají tuto možnost od roku 1980.⁹

2. Historie jednotlivých území před správou USA

Druhá část se práce se zaměřuje na historii analyzovaných území před připojením k USA. Popisuje, jak k zisku území došlo a jak se formoval vztah daného území vůči federální vládě. Cílem kapitoly je vytvořit ucelený historický obraz území do zisku statutu teritoria. V chronologickém pořadí nejprve došlo k zisku Aljašky v roce 1867 odkupem od Ruska, v roce 1898 pak došlo k anexi Havaje a zisku Portorika.

2.1 Aljaška

Před příchodem Evropanů byla Aljaška pustým a řídce osídleným krajem, který obývali především potomci lidí přichozích v době zamrznutí Beringova průlivu. Než Aljašku koupily USA, patřilo území Rusku, odkud sem v průběhu 18. století mířili první evropští osadníci. Rusům se podařilo sžít se s domorodci a ruská Aljaška se stala místem produkce kožešin. Přesto pro Rusko Aljaška nebyla dostatečně perspektivní. Byla to velká plocha poměrně vzdálená od ruského centra moci, která se ukázala jako náročně

⁶ The Free Dictionary. Territories of the United States. !

⁷ Definitions of Insular Area Political Organizations. *U.S. Department of the Interior*

⁸ State vs. Territory: How States and Territories Are Different. *Masterclass*

⁹ MORRIS, Nancy. *Puerto Rico: Culture, Politics, and Identity*. s. 53

spravovatelná, navíc se Rusko v polovině 19. století nacházelo v nekomfortní ekonomické a politické situaci. Proto začalo hledat kupce pro tuto zámořskou akvizici. O území měla zájem hlavně Velká Británie, napjaté rusko-britské vztahy po krymské válce se však ukázaly být výhodou pro druhého kupce – USA.¹⁰

V roce 1867 došlo k odkupu a území se za výhodnou cenu dostalo pod správu Spojených států. Zatímco další území, které USA získaly pod svou kontrolu, získávaly téměř automaticky status teritoria, Aljaška byla výjimkou. Nadšení z koupě Aljašky rychle vyprchalo a na území zbylo jen několik stovek Američanů. Zbytek populace tvořilo původní obyvatelstvo či potomci Rusů. Pro eliminaci možné kontroly těchto etnických skupin nad správou území se federální vláda rozhodla, že Aljaška nezíská status teritoria, ale bude spravována jako celní a vojenský okrsek - „a customs and military district.“¹¹

V 70. a 80. letech začaly Aljašku a její společnost formovat 2 vlivy, které vytvořily novou „Americkou“ Aljašku. Prvním z nich byl ekonomický monopol firem ze západního pobřeží. Ty nejprve přebraly ruské byznysy s kožešinou a následně zde ovládly konzervářský průmysl využívající hojnosti ryb v oblasti. Díky tomu se našla práce pro mnoho domorodců, nulová právní ochrana ale často umožňovala firmám obohacovat se na jejich úkor. Druhým významným vlivem byl nález zlata. Zatímco sezónní pracovníci se zde trvale neusazovali, nález zlata přilákal na Aljašku tisíce bělochů. S jejich příchodem a usazením se významně posílilo volání po samosprávě. K výzvám bělochů se přidalo i domorodé obyvatelstvo požadující větší ochranu. Tlaky na Washington přinesly první dílčí úspěch. Roku 1884 byl podepsán First Organic Act a status Aljašky se změnil, nikoliv však na teritorium, ale na civilní okrsek – „civil district.“¹²

Tlak na změnu statusu na plnohodnotné teritorium však neustal. A když počet obyvatel Aljašky dosáhl 60 000, z toho více než polovina byli lidé europoidní bílé rasy, bylo už jasné, že současný stav je neudržitelný. Federální vláda tak v roce 1906 začala bez udělení oficiálního statusu k Aljašce přistupovat jako k teritoriu. Na území se rozšířil počet federálních soudů, obyvatelé si mohli poprvé zvolit delegáta bez hlasovacího práva do Sněmovny reprezentantů, symbolickým ukončením ruské Aljašky byl přesun hlavního města ze Sitky do Juneau. Mezi domorodci a přistěhovalci panoval konsensus na vytvoření teritoriální vlády. Obchodní společnosti, zejména konzervářské, využívající daňových

¹⁰ Alaska. *History & GOLDER*, Frank Alfred. *The Purchase of Alaska*. s. 412

¹¹ WHITEHEAD, John S. *Completing the Union: Alaska, Hawai'i and the Battle for Statehood*. s. 34

¹² WHITEHEAD, John S. *Completing the Union: Alaska, Hawai'i and the Battle for Statehood*. s 35-38

výhod se tomu ale aktivně bránily. Situace však byla ekonomicky a politicky neudržitelná. V roce 1912 byl schválen Second Organic Act, čímž Aljaška získala status teritoria.¹³ V porovnání s Havají měla ale Aljaška tento status značně omezený. Zákonodárna a regulační schopnost správy byly limitované. 8 členů teritoriálního senátu a 16 členů sněmovny tvořilo jeden z nejmenších zákonodárných sborů. Na místní samosprávu silně působily vnější síly a tím omezovaly jeho funkčnost. Neexistoval zde ani teritoriální soudní systém, vše se řešilo na federální úrovni. Aljaška tedy byla teritoriem, její pravomoci ale fakticky se statusem teritoria nekorespondovaly.¹⁴

2.2 Havaj

Havajské království bylo v 19. století novým útvarem. V době objevení Evropany v druhé polovině 18. století vládu nad ostrovy držely jednotlivé lokální kmeny a jejich náčelníci. Až vojenské tažení náčelníka Kamehaha I. sjednotilo všechny ostrovy do nově vytvořené monarchie. Ve 20. letech přišli na Havaj první misionáři z USA, kterým se zde podařilo za pomoci přízně královské rodiny zahájit konverzi domorodců ke křesťanství. V průběhu 30. let se v oblasti díky zahraničnímu, zejména americkému, vlivu začaly otevírat první zařízení na zpracování cukrové třtiny.¹⁵

V druhé polovině 19. století docházelo k posilování obchodních a diplomatických vztahů mezi Havají a USA v podobě série recipročních dohod mezi oběma zeměmi.¹⁶ Vedla k tomu zejména strategická poloha ostrovů uprostřed Tichého oceánu. Posilování vlivu v Pacifiku naplňovalo představy USA o Tichém oceánu jako jejich sféře vlivu, tzv. Americkém jezeře, která jim poskytovala odrazový můstek pro obchodování s Čínou, Japonskem a dalšími asijskými státy. Výměnou za uvolněné podmínky pro vývoz havajské cukrové třtiny na pevninu získaly USA exkluzivní přístup k Pearl Harboru.¹⁷

Politický vliv bílé americké populace na ostrově postupně sílil. Tato skupina potomků původních misionářů a jiných bílých cizinců, povětšinou amerických obchodníků a právníků usazených v průběhu posledních dekád na ostrovech, se snažila omezit moc královské rodiny. Roku 1887 se jim to prostřednictvím nové na sílu protlačené ústavy podařilo. Královská rodina však nadále ovlivňovala politické dění v zemi a na počátku 90.

¹³ WHITEHEAD, John S. *Completing the Union: Alaska, Hawai'i and the Battle for Statehood*. s. 36-41.

¹⁴ WHITEHEAD, John S. *Completing the Union: Alaska, Hawai'i and the Battle for Statehood*. s. 41-42

¹⁵ Hawaii. *The Journal of Education*. s. 413-414

¹⁶ WHITEHEAD, John S. *Completing the Union: Alaska, Hawai'i and the Battle for Statehood*. s. 13

¹⁷ SMITH, Tom. History, "Unwritten Literature," and U.S. Colonialism in Hawai'i, 1898–1915. s. 813

let se pokusila o znovuzavedení absolutní monarchie. Pro-americké zájmové skupiny své snahy nevzdaly a v roce 1893 za pomoci vlády USA a americké vojenské posádky v Honolulu¹⁸ dotlačili havajskou královnu k abdikaci, čímž definitivně ukončili monarchii.¹⁹

Mezi lety 1894 až 1898 byla Havaj republikou. Na pozadí probíhaly intenzivní dialogy o anexi území Spojenými státy. Celou věc komplikoval odpor k anexi na Havaji i ve Washingtonu. Při projednávání anexe narážel návrh na odpor v obou komorách Kongresu. Často prezentovaným argumentem byla petice domorodého havajského obyvatelstva proti anexi, kterou podepsalo více než 21 000 domorodých obyvatel Havaje, v té době asi dvě třetiny všech domorodých obyvatel.²⁰ K dohodě v Kongresu došlo až po intervenci prezidenta McKinleyho.²¹ Následně bylo schváleno usnesení oznamující anexi Havajských ostrovů v roce 1898.²² Kromě obchodu s Asií a výhodné vojenské pozice hrál roli v anexi ještě další faktor, který část především amerických historiků dodnes považuje za daleko významnější, ačkoliv vliv obchodu neznevažují. Tím byla španělsko-americká válka. Vítězné tažení proti Španělům vytvořilo potřebu zásobovací stanice na cestě na Filipíny. Havaj tuto roli mohla velmi dobře sehrávat. A ačkoliv ani tento argument nebyl drtivě přesvědčující, nakonec právě on mohl být pomyslným jazýčkem na vahách, co změnilo názor některých odpůrců.²³ Po dokončení všech administrativních procesů došlo v roce 1900 k ustanovení Havaje jako plnohodnotného amerického teritoria.

2.3 Portoriko

Původní obyvatelé Portorika z domorodé civilizace Tainů se s prvními Evropany setkali při výpravách Kryštofa Kolumba do Ameriky na přelomu 15. a 16. století. Kvůli negativnímu vlivu evropské civilizace se v následujících dekádách demografie ostrova extrémně proměnila. Došlo k vymření většiny domorodé populace, kterou nahradili míšenci a migranti z jiných kontinentů.²⁴ V návaznosti na Kolumbovy výpravy se v průběhu 16. století Portoriko stalo španělskou kolonií. Španělština se stala oficiálním jazykem a Španělé na ostrově ustanovili koloniální vládní instituce.

¹⁸BELL, Roger. *Last Among Equals: Hawaiian Statehood And American Politics*. s. 24

¹⁹ SMITH, Tom. History, "Unwritten Literature," and U.S. Colonialism in Hawai'i, 1898–1915. s. 813

²⁰ VON HOLST, Hermann Eduard. The Annexation of Hawaii. s. 8-10

²¹ SMITH, Tom. History, "Unwritten Literature," and U.S. Colonialism in Hawai'i, 1898–1915. s. 813

²² Joint Resolution to Provide for Annexing the Hawaiian Islands to the United States: Milestone Documents. *National Archives*. 1898

²³ OSBORNE, Thomas Joe. Trade or War? America's Annexation of Hawaii Reconsidered. s. 283-307

²⁴ THOMAS, Piri a Suzie DOD. Puerto Rico — 500 Years Of Oppression. s. 73-74

Situace se změnila na konci 19. století. Napětí mezi Španělskem a USA vyústilo v krátký konflikt, jehož výsledkem byla porážka Španělska. Američané získali od Španělska území v Asii v podobě Filipín i mnohé ostrovy v Karibiku, včetně Portorika. Jeho hlavní význam pro USA byl vojenský. Díky vojenským základnám na Portoriku mohli Američané kontrolovat lodě směřující touto cestou do Karibského moře a do Panamského průplavu.²⁵

Do roku 1898, kdy k oficiálnímu převzetí došlo, mělo Portoriko pod Španělskem status kolonie s velkou autonomií. Tento status mu ale pod správou USA zůstat nemohl. Tehdejší politika USA sice byla úzce svázaná s imperialismem, mnozí američtí politici ale negativní punc kolonialistů nesli s nelibostí.²⁶ Tato nově nabytá území ve španělsko-americké válce připravila USA hned několik problémů. Tím hlavním bylo administrativní řešení přístupu k těmto novým územím. Přestože mnohá byla strategicky významná, byla zároveň kulturně odlišná a nebyla vůle jim udělit samosprávné pravomoci. USA se tak musely s tímto problémem vypořádat po právní stránce. Výsledkem této snahy byla série rozhodnutí Nejvyššího soudu, tzv. Insular Cases a série Organic Acts, které upravovaly vztah k těmto územím. Do legislativy se tak poprvé dostal termín nezačleněné území. Právě tím se Portoriko stalo.²⁷

3. Srovnání demografie a kulturních odlišností

Všechna tři zmíněná teritoria byla a dodnes jsou různorodá, podobně jako pevninské USA. Ve všech existují různorodé etnické skupiny se svojí historií, zvyky a kulturou. Cílem této kapitoly je tedy srovnání těchto odlišností a popsat vliv na společenský vývoj.

3.1 Aljaška

Na Aljašce existovaly 2 větší skupiny – domorodí Inuité, společně s menšími kmeny v dalších částech teritoria, a běloši pocházející vesměs USA. Vliv zbylé ruské populace byl relativně malý. Tyto kmeny, které spolu často ani vzájemně nekomunikovaly, byly rozprostřené po celém teritoriu.²⁸ Na přítomnost bílých lidí byli domorodci zvyklí.

²⁵ THOMAS, Piri a Suzie DOD. Puerto Rico — 500 Years Of Oppression. s. 75

²⁶ ROMERO-BARCELÓ, Carlos. Puerto Rico, U.S.A.: The Case for Statehood. s. 64-72

²⁷ TOLENTINO, Cynthia H. From Unincorporated Territory to Commonwealth: Connecting Decolonization and U.S. Empire.

²⁸ WHITEHEAD, John S. *Completing the Union: Alaska, Hawai'i and the Battle for Statehood*. s. 114-124

S příchodem Američanů tak nedošlo k velkým změnám v jejich chování.²⁹ Většina těchto kmenů zůstala věrná svému tradičnímu životu a ke komunikaci s bělochy docházelo jen v případě možné spolupráce v některých oblastech. Tento stav přetrval až do počátku druhé světové války, a to přes všechny migrační vlny, které Aljaška zažila například kvůli těžbě zlata.

3.2 Havaj

Zatímco kultury na Aljašce se příliš nestřetávaly, Havaj byla opačný případ. Zdejší populace byla etnicky velmi pestrá. Tato pestrost byla tak rozsáhlá, že vstoupila i do společenského povědomí jako obecný fakt a na začátku 20. století to pro mnohé Američany byla jediná věc, kterou o Havaji věděli coby zažitý stereotyp.³⁰

Havaj byla cílem mnoha migračních skupin už před anexí, směřovali sem lidé z mnoha regionů. V prvních letech 20. století bylo na Havaji jen zhruba 23 % obyvatel, kteří se přímo či částečně hlásili k původnímu domorodému obyvatelstvu, zbytek populace tvořily přistěhované národnosti. Celých 17 % populace byli běloši, a to ze dvou kulturních skupin. Větší část byli původem Američané nebo jejich potomci, kteří sem přišli za cukrovým byznysem, nebo se jednalo o potomky křesťanských misionářů. Menší část byli migranti z Evropy, konkrétně z Portugalska. Bělochům a jejich potomkům se říká „haoles.“ Poslední velkou skupinou byli Asiaté z Číny a Japonska, kteří sem rovněž přišli za prací. Číňanů bylo v té době na ostrovech podobně jako bělochů, jejich počty se rovněž pohybovaly okolo 17 %. Dominantní etnickou skupinou byli Japonci. Ti v této době tvořili téměř 40 % populace ostrova.³¹

V průběhu následujících dekád se etnicita populace výrazně proměnila. Příčinou byla omezení, která prosadila federální vláda a politické události na pozadí. Nejprve byla omezena možnost přicestování Číňanům skrz sérii Chinese Exclusion Acts, následně byla omezena i možnost migrace z Japonska. V japonském případě se jednalo o omezování postupné. K úplnému zastavení japonské migrace do USA a tedy i na Havaj, došlo v roce 1924 skrz Immigration Act. Zatímco japonská populace byla relativně silná a tak se jí omezení migrace dotklo minimálně, čínská populace se zmenšila na úkor bělochů a především Filipínců. Ti využili toho, že Filipíny se staly po španělsko-americké válce

²⁹ HENDRICKS, Charles. *The Eskimos and the Defense of Alaska*. s. 273

³⁰ WHITEHEAD, John S. *Completing the Union: Alaska, Hawai'i and the Battle for Statehood*. s.13

³¹ WHITEHEAD, John S. *Completing the Union: Alaska, Hawai'i and the Battle for Statehood*. s. 18

územím pod správou USA a mohli tak cestovat na jiná americká území bez větších komplikací. Na konci 30. let populaci Havaje tvořili běloši už z jedné čtvrtiny, a to díky posílení vojenské přítomnosti v oblasti.³²

3.3 Portoriko

Zatímco populace obou pacifických teritorií si udržovala část domorodé populace, Portoriko bylo opačným případem. Jeho samostatná domorodá populace prakticky přestala existovat již před staletími. Mohli za to španělští kolonizátoři, kteří je svým brutálním chováním a evropskými nemocemi téměř vyhladili. Populaci tak tvořili potomci Hispánců, afrických otroků a část populace byla i čínského původu. Z původních kmenů zůstalo jen malé procento míšenců, většinou potomci domorodců a Španělů.³³ Jejich přesné počty nelze doložit. Americké sčítání tehdy místní obyvatele dělilo pouze na bílé a nebílé.

Území	1900	1950	2020
Aljaška	8%	9%	15%
Havaj	23%	17%	9%
Portoriko	-	-	1%

Tabulka č. 1: Procento obyvatel hlásících se k domorodému původu.³⁴

Portoriko se od zbytku USA liší jazykově. Zatímco na Aljašce a Havaji se dominantním jazykem stala angličtina, Portoriko dodnes zůstalo věrné španělštině a přes mnohé pokusy zůstává angličtina pouze minoritním jazykem. Tento rozdíl dodnes tvoří bariéru mezi teritoriem a zbytkem USA, i když s rostoucím počtem španělsky hovořících obyvatel se může zdát, že tato bariéra částečně mizí. Angličtina je ale stále nejpoužívanějším jazykem USA a na Portoriku jí hovoří asi jen 5 % populace, v domácnostech pak naprosté minimum.³⁵

Území	AJ - jediný jazyk v domácnosti	ŠJ - jediný jazyk v domácnosti
Aljaška	84,0%	3,5%
Havaj	74,0%	2,4%
Portoriko	4,4%	95,5%
USA	78,0%	13,0%

Tabulka č. 2: Jazyk používaný v domácnostech.³⁶

³² WHITEHEAD, John S. *Completing the Union: Alaska, Hawai'i and the Battle for Statehood*. s. 18-19

³³ THOMAS, Piri a Suzie DOD. *Puerto Rico — 500 Years Of Oppression*. s. 74

³⁴ Tables. *United States Census Bureau*.

³⁵ Selected Social Characteristics In Puerto Rico. *United States Census Bureau*

³⁶ Tables. *United States Census Bureau*.

V čem se Portoriko od USA liší méně než Havaj s Aljaškou, je náboženství. Na ostrově je dlouhodobě dominantní křesťanství, a to tak, že procentuální počty křesťanů převyšují i čísla v nejkonzervativnějších státech USA. Naopak pacifická teritoria jsou v tomto ohledu pod průměrem.³⁷

Území	Podíl křesťanů v populaci
Aljaška	62%
Havaj	63%
Portoriko	89%
USA	70%

Tabulka č. 3: Podíl křesťanů v populaci.³⁸

4. Vlivy a okolnosti vedoucí k vstupu Havaje a Aljašky do USA

Tato kapitola se zaměřuje na proces, kterým prošly Aljaška a Havaj od zisku statusu teritoria do přijetí do Unie jako státu. Literatura zabývající se tímto tématem dělí vývoj do 3 období – období před druhou světovou válkou; období druhé světové války a poválečná léta; období studené války. V této práci se autor inspirovuje u tohoto rozložení.

4.1 Období před druhou světovou válkou

Toto období bylo pro obě teritoria velmi odlišné. Ze začátku bylo z pevniny na obě pohlíženo stereotypně – na Havaj kvůli etnické rozmanitosti, na Aljašku kvůli její chudobě a zaostalosti. Přes veškeré sociální a ekonomické komplikace se mezi elitami obou teritorií postupně zrodily plány na získání státnosti. Vývoj snah byl ale značně odlišný, navíc z počátku zdaleka neměl potřebnou podporu mezi politiky a částí populace.³⁹

4.1.1 Aljaška

Od zisku statusu teritoria po druhou světovou válku zažila Aljaška třicet let ekonomických vzestupů a pádů. Ve druhé dekádě 20. století se vývoj jevil pozitivně. Ekonomika teritoria měla vzestupnou tendenci, zejména díky rozvíjející se těžbě uhlí v regionu či díky prosperujícímu konzervářskému průmyslu. Na konci dekády však

³⁷ *The Association of Religion Data Archives*

³⁸ *Religious Landscape Study. Pew Research Center.*

³⁹ BELL, Roger. *Last Among Equals: Hawaiian Statehood And American Politics*. s. 44

přišel první otřes.⁴⁰

Série událostí zhatila nadějný vývoj. První světová válka způsobila odliv obyvatelstva, povětšinou bílého, ze kterého se Aljaška nevzpamatovala. Z 65 000 obyvatel jich najednou na teritoriu žilo jen něco okolo 55 000, a přestože se v následujících letech populace blížila k 60 000, nebylo to zapříčiněno migrací, nýbrž zvýšenou porodností zejména původních obyvatel.⁴¹ Na první pokus tak amerikanizace společnosti nenastala.

Odliv obyvatelstva nebyl zapříčiněn jen válkou, ale i ekonomickou situací. S úbytkem populace přicházela i stagnace místní ekonomiky a hlavní odvětví začala postupně upadat, zejména v důsledku externích vlivů. Možnost vybudovat na Aljašce základnu pro doplňování paliva pro americké námořnictvo padla po odklonu lodní dopravy od uhlí na úkor ropných produktů a po otevření Panamského průplavu. Ekonomické plány na intenzivní využívání uhlí ztroskotaly. Díky tomu došlo i k pozastavení významných infrastrukturních projektů. Jedinými stálicemi a nejvýznamnějšími ekonomickými hybateli tak zůstaly konzervárny a rybolov. K těm si místní postupně našli blízký vztah, což na konci hrálo roli v cestě Aljašky ke statusu státu.⁴²

Ekonomický úpadek Aljašky se zarazil na přelomu 30. let a 40. let s nástupem nového vlivu. Už před vypuknutím války začala dění na teritoriu ovlivňovat přítomnost armády. Se zhoršující se politickou situací v Pacifiku a rostoucí agresivitou ze strany Japonska se stala Aljaška strategickou pozicí. Zatímco pevninské USA a hlavní japonské ostrovy od sebe dělí téměř 7000 kilometrů, Aljašku a Aleutské ostrovy, které pod teritorium spadaly, a japonské Kurily dělilo „pouze“ 1000 kilometrů. Navíc se teritorium nacházelo na nejkratší cestě oběma zeměmi. Tím se jeho strategický význam ještě zvýšil. Dostavil se tak faktor armády jako transformačního katalyzátoru.⁴³

Od poloviny 30. let si velení ozbrojených sil začalo uvědomovat potenciál Aljašky. Ten se snažila zdůraznit i aljašská politická reprezentace. Zejména byl zdůrazňován význam možných leteckých a námořních základen. Cesta z Japonska do USA přes Aljašku sice nebyla tou nejdůležitější, díky práci politické reprezentace si však Aljaška vydobyla strategické postavení. Díky výrazně posílené přítomnosti armády tak v roce 1941 na teritoriu bylo umístěno zhruba 25 000 vojáků, což znamenalo výrazný populační nárůst a

⁴⁰ WHITEHEAD, John S. *Completing the Union: Alaska, Hawai'i and the Battle for Statehood*. s. 31-33

⁴¹ WHITEHEAD, John S. *Completing the Union: Alaska, Hawai'i and the Battle for Statehood*. s. 45

⁴² WHITEHEAD, John S. *Completing the Union: Alaska, Hawai'i and the Battle for Statehood*. s. 42-47

⁴³ HUMMEL, Laurel. *The U.S. Military as Geographical Agent: The Case of Cold War Alaska*. s. 49

tedy možnost vícero sociálních interakcí.⁴⁴

Aljašce se sice podařilo těsně před válkou zvrátit nepříznivý ekonomický vývoj, vývoj sociální a politický však nadále stagnoval. Autorka Jean Potterová, která ve 40. letech cestovala na Aljašku, vnímala tuto stagnaci jako důsledek provázanosti společnosti a slabé ekonomiky. Ve své knize *Alaska Under Arms* si všímá odporu k možnosti zisku státnosti kvůli obavám z dopadu na konzervářský průmysl. Profesor Whitehead v *Completing the Union* k tomu přidává přístup federální vlády k nominování teritoriálních guvernérů. Do přístupu se promítaly politické a stranické konflikty, díky čemuž nedošlo k vytvoření stabilní politické kultury. Političtí reprezentanti se ve funkcích střídali bez vytvoření politické kontinuity či bez vůdčích tendencí.⁴⁵ Havaj byla v úplně jiné situaci, její politický systém fungoval stabilně a jevil vysokou úroveň politické kultury.

Ke změně přispěly dvě osobnosti, které Aljašku začaly posouvat ke státnosti - guvernér Ernest Gruening a delegát Anthony Dimond. Dimondovi vděčí Aljaška za změnu přístupu ze strany vojenských složek a za mediální obraz Aljašky jako pevnosti bránící USA před Japonskem. Gruening se do své pozice guvernéra dostal na sklonku 30. let a našel Aljašku a její politický systém ve velmi špatném stavu. Proto se rozhodl k jeho modernizaci.⁴⁶

4.1.2 Havaj

Hnutí za státnost na Havaji formovaly události 20. a 30. let, na jejichž pozadí se postupně vyjevil klíčový faktor – nerovný přístup ze strany pevniny. V důsledku těchto událostí postupně zformovaly první myšlenkové proudy za účelem zisku nového statusu.

Prvním z vlivů, který sehrál roli v tvorbě výše zmíněných hnutí, byla otázka etnických menšin a kauz přímo spojených s nimi. První polovina 20. století se v USA stále ještě vyznačovala poměrně výrazným a otevřeným rasismem vůči lidem jiné než bílé rasy. Protože na Havaji žilo odlišných etnik hned několik, byla jen otázka času, kdy dojde k incidentu, který přesáhne lokální úroveň a dostane se do širšího povědomí. Tím incidentem

⁴⁴ WHITEHEAD, John S. *Completing the Union: Alaska, Hawai'i and the Battle for Statehood*. s. 47-49 & HUMMEL, Laurel. *The U.S. Military as Geographical Agent: The Case of Cold War Alaska*. s. 51

⁴⁵ WHITEHEAD, John S. *Completing the Union: Alaska, Hawai'i and the Battle for Statehood*. s. 47

⁴⁶ WHITEHEAD, John S. *Completing the Union: Alaska, Hawai'i and the Battle for Statehood*. s. 47-50, 53-54

se stala kauza Massie-Fortescue, zahrnující události okolo dvou soudních řízení.

Na počátku kauzy stála manželka jednoho z námořních důstojníků, Thalia Massie, která vznesla obvinění ze znásilnění vůči neznámým osobám. Shodou okolností došlo brzy po znásilnění k zatčení etnicky rozmanité skupiny mužů kvůli výtržnostem - dvou domorodých Havajců, dvou mužů s japonskými kořeny a jednoho muže s kořeny čínskými, z nichž 4 označila za pachatele. Měnicí se výpovědi z její strany a nedostatek důkazů budil pochybnosti, proto se etnicky rozmanitá porota neshodla a mělo dojít k soudu novému.⁴⁷

Neodsouzení napoprvé vyvolalo nevoli mezi Američany z pevniny. Pobouřené velení armády navrhovalo neúspěšně i změnu formy vlády nad tímto teritoriem. Silná reakce se dostavila i ze strany tisku a veřejnosti. Případ se stal na pevnině ostře sledovaným, mezi veřejností rezonovala zejména rasová otázka. Domnělou nespravedlnost se pokusil vyřešit Thomas Massie, manžel oběti. Při snaze získat z obviněných doznání násilím s pomocí dalších vojáků ale jeden z původních podezřelých zemřel. Policii se podařilo vše rychle objasnit a postavit Massieho a jeho společníky před soud. Přestože tato porota byla výrazně více „bílá,“ byla jejich vina prokázána a byli odsouzeni na 10 let těžkých prací. Celý proces tak prokázal, že soudní systém na Havaji dokáže odsoudit i osoby bílé pleti. Výsledek opět vyvolal prudkou reakci.⁴⁸

Odpor k rozhodnutí neskrývala americká veřejnost, média, námořnictvo a politici v Kongresu. Mnoho z nich vyvíjelo tlak na teritoriálního guvernéra, aby všechny odsouzené omilostnil. Obavy z možné politické odvety Kongresu vedly guvernéra k zmírnění trestu všem odsouzeným, a to pouze na jednu hodinu prací v kanceláři guvernéra. Nedovolil si však tresty odpustit úplně, patrně aby nedošlo k totálnímu pošlapání soudního systému. Všichni odsouzení následně po odpykání trestu svižně opustili Havaj.⁴⁹ V důsledku toho došlo k přerušení a následně i ukončení procesu prvního týkajícího se znásilnění, jelikož paní Massie nebyla osobně přítomna. Namísto uklidnění situace se naplno otevřela otázka rasové problematiky, zejména na pevnině.⁵⁰

Celá kauza měla dopady i na nejvyšší politické úrovni. Americká vláda začala analyzovat stav teritoriálních institucí a v pozadí se začaly objevovat návrhy na reformy způsobu vlády. Doporučení, která si vláda nechala vypracovat, se přikláněla k reformě

⁴⁷ WHITEHEAD, John S. *Completing the Union: Alaska, Hawai'i and the Battle for Statehood*. s. 21-22

⁴⁸ WHITEHEAD, John S. *Completing the Union: Alaska, Hawai'i and the Battle for Statehood*. s. 22-24

⁴⁹ Autorská poznámka: i odpykání zmíněného trestu bylo spíše symbolické.

⁵⁰ WHITEHEAD, John S. *Completing the Union: Alaska, Hawai'i and the Battle for Statehood*. s. 23-25

soudnictví a k možnosti větší přímé kontroly ze strany federální vlády. Navazující legislativa sice neprošla Kongresem, celá situace ale naplno ukázala moc a vliv, kterou nad teritoriem federální vláda měla.⁵¹

Druhým vlivem, který způsobil vznik hnutí za státnost, byly ekonomické události. Dopady ekonomická krize přivedly v roce 1932 k moci demokrata v čele s F. D. Rooseveltem, který zahájil politiku New Dealu. Ta se dotýkala i zemědělství, pro Havaj v tomto ohledu přinesla nepříjemné překvapení. V roce 1934 byl Kongresem schválen Jones – Costigan Act, zavádějící kvóty na cukr pro zahraniční producenty dovážející cukr do USA a omezující možnosti dodávek na pevninu. K překvapení všech havajských producentů byl jejich cukrový průmysl považován za zahraničního dodavatele, a tudíž na něj platily tvrdé kvóty, dokonce ještě tvrdší, než pro jiná území pod správou USA - Kubu či Filipíny.⁵²

Napětí nesnížila ani prezidentská návštěva, která měla Havaj ujistit o příslušnosti k USA. Celý případ byl předložen před Nejvyšší soud, který konstatoval, že ačkoliv je Havaj součástí USA, jeho správa stále spadá částečně pod federální vládu, a proto je možné na něm uplatnit do jisté míry diskriminační zákony. Přestože ekonomický konflikt se podařilo následně zažehnat dohodou mezi teritoriem a ministerstvem zemědělství, celá kauza výrazný mocenský problém pro Havaj. Teritorium nebylo imunní vůči politice Washingtonu a nemělo efektivní nástroje, jak případným kontroverzním rozhodnutím federální vlády čelit. Proto došlo ke změně názorů u mnoha dlouhodobých zastánců současného stavu a myšlenky na státnost začaly nabírat na síle. Ke změně názorů na tuto tematiku došlo zejména u haolů, kteří dosud snahy o státnost nepodporovali. Jejich dosud odmítavý postoj změnila hrozba dalších diskriminačních opatření.⁵³

Vliv pevniny na sociální a ekonomické otázky teritoria výrazně přispěl k změně veřejného mínění. To se brzy projevilo i do politické reprezentace teritoria. V polovině 30. let se tak do politického popředí dostávají otevření zastánci státnosti. Jako delegát do Sněmovny reprezentantů je zvolen Samuel W. King, do teritoriálního senátu je zvolen Joseph Farrington. Tito muži, oba republikáni, dali pevný základ hnutí za státnost. Zatímco King představil v Kongresu příslušnou legislativu a podařilo se mu ji dostat až do

⁵¹ WHITEHEAD, John S. *Completing the Union: Alaska, Hawai'i and the Battle for Statehood*. s. 26-27

⁵² WHITEHEAD, John S. *Completing the Union: Alaska, Hawai'i and the Battle for Statehood*. s. 27 & BELL, Roger. *Last Among Equals: Hawaiian Statehood And American Politics*. s. 63

⁵³ WHITEHEAD, John S. *Completing the Union: Alaska, Hawai'i and the Battle for Statehood*. s. 27-28

příslušných sněmovních komisí, Farrington ovlivňoval dění v teritoriálních orgánech a vedl přípravy na proces změny statusu. Přestože se Farringtonovi podařilo referendum prosadit, k zisku státnosti nakonec před druhou světovou válkou nedošlo.⁵⁴

Obyvatelé Havaje byli na státnost připraveni, v referendu v roce 1940 se pro vyslovily dvě třetiny voličů. Celá věc ovšem narazila na pevnině, u vládnoucích demokratů, prezidenta Roosevelta i u veřejnosti. Palčivou otázkou pro ně nadále byly etnické menšiny na ostrovech, zejména osoby s japonskými kořeny, a to v důsledku zhoršující se mezinárodní politické situace. Veřejnost byla ovlivněna předchozími událostmi a předsudky, vůči ostrovům tak přistupovala značně rezervovaně.⁵⁵

Těsně před válkou tedy situace vypadala tak, že zatímco Havaj byla de facto připravená stát se novým státem Unie, Aljaška se tomuto cíli po všech stránkách ani neblížila, ačkoliv jisté modernizační procesy již započaly.

4.2 Období druhé světové války⁵⁶

Po útoku na Pearl Harbor vstoupily USA do války s Japonskem, čímž se Havaj a Aljaška ocitly naráz na pacifické frontě. Jestliže dosud mělo každé ze svých teritorií vlastní politický vývoj, odted' se jejich osudy a snahy o státnosti spojily. I proto není text dále rozdělen na kapitoly o jednotlivých územích.

K sjednocení došlo i u působících vlivů. Na obou teritoriích došlo k transformaci společnosti, jejímž katalyzátorem se stala navýšená přítomnost amerických vojáků. Tím se sice zvýšil vliv pevniny na obě teritoria, zároveň díky tomu došlo k většímu propojení kultur a asimilaci společnosti. V rámci toho došlo k zapojení domorodců a etnických menšin do válečného úsilí. Obě teritoria měla i svoje vlastní specifické faktory. Zatímco na Aljašce šlo o započaté reformy guvernéra Grueninga, vývoj na Havaji ovlivnilo vyhlášení stanného práva a jeho důsledky.

Stanné právo na Havaji bylo vyhlášeno jen několik hodin po útoku na Pearl Harbor. Vyhlásil ho tehdejší guvernér Joseph. B. Poindexter pod tlakem armády.⁵⁷ Guvernérův odpor a následnou snahu proces zvrátit ukončil o dva dny později oficiálním

⁵⁴ WHITEHEAD, John S. *Completing the Union: Alaska, Hawai'i and the Battle for Statehood*. s. 29-31

⁵⁵ WHITEHEAD, John S. *Completing the Union: Alaska, Hawai'i and the Battle for Statehood*. s. 30-31

⁵⁶ Autorská poznámka: za použití historické metody jsou vybrány pouze nejdůležitější události, proto mají zdroje často několik stránek.

⁵⁷ WHITEHEAD, John S. *Completing the Union: Alaska, Hawai'i and the Battle for Statehood*. s. 71

vyhlášením stanného práva prezident Roosevelt. Teritorium se tak na téměř tři roky až do října 1944 ocitlo pod vojenskou správou.⁵⁸ Dopad na veřejný život byl okamžitý. Ještě před oficiálním vyhlášením stanného práva došlo k uzavření všech civilních soudů.⁵⁹ Velení armády získalo mnohé pravomoci umožňující spravovat ostrov.

Proti stannému právu vznikla opozice. Mnoho politiků proti němu veřejně vystupovalo, včetně J. Farringtona, nyní delegáta v Kongresu. V roce 1942 se do funkce guvernéra dostal soudce Ingram Stainback, který byl rovněž kritikem vojenské vlády. V této otázce nacházeli shodu politici z obou stran – republikáni i demokraté. Nejednalo se ovšem o ucelený postoj celé společnosti. Některá média ve svých článcích vystoupila na obhajobu stanného práva, sjednocené nebyly ani oficiální názory místních či federálních stranických buněk. Jediná přímá oficiální reakce bylo odmítavé stanovisko místní Demokratické strany.⁶⁰

Politická reprezentace se neustále snažila o zrušení stanného práva. Tyto snahy dosáhly úspěchu na jaře 1943. Guvernér a vojenský velitel na Havaji se shodli na částečném uvolnění fungování civilních institucí. Přesto zůstávaly nesrovnalosti týkající se některých pravomocí, a to až do konce stanného práva.⁶¹ Ještě během války se k soudům dostalo několik případů, které se na stanné právo přímo vázaly. Jeden z těchto případů se dostal až před Nejvyšší soud USA, který posléze v roce 1946 konstatoval neústavnost mnoha rozhodnutí, včetně samotného stanného práva.⁶² Toto rozhodnutí, opět potvrzující zasahování pevniny do věcí teritoria, aktivizovalo občanskou společnost a hnutí za státnost.

Stanné právo zasáhlo také do veřejného života a demografie ostrova. Tu ovlivnily dva faktory. Prvním z nich byl problém japonské minority a nedůvěry, kterou vůči ní měla nyní vládnoucí armáda. Přes migrační omezení z předchozích let tvořily osoby japonského či částečně japonského původu přes třetinu všech obyvatel na ostrově. Po událostech v Pearl Harboru se stali přímým bezpečnostním rizikem, postup vůči nim byl ale výrazně mírnější, než na pevnině. Za války došlo k detenci asi jen 1 – 1,5 % japonsko-americké populace.⁶³ Armáda a vládní složky sice uvažovaly o přemístění desítek tisíc lidí, aby

⁵⁸ GARNER, Anthony Joseph. *Hawaii under Army rule*. s. xi, 5-6

⁵⁹ GARNER, Anthony Joseph. *Hawaii under Army rule*. s. xi

⁶⁰ WHITEHEAD, John S. *Completing the Union: Alaska, Hawai'i and the Battle for Statehood*. s. 72-73

⁶¹ GARNER, Anthony Joseph. *Hawaii under Army rule*. s. 33

⁶² WHITEHEAD, John S. *Completing the Union: Alaska, Hawai'i and the Battle for Statehood*. s. 73

⁶³ WHITEHEAD, John S. *Completing the Union: Alaska, Hawai'i and the Battle for Statehood*. s. 79

zmenšily bezpečnostní riziko, nakonec ale k takovým masivním relokacím nedošlo, zejména kvůli nedostatečným logistickým možnostem, ale i díky přístupu menšiny k válečnému úsilí.⁶⁴

Vojáci z řad menšin prokazovali velkou loajalitu ke Spojeným státům. Snažili se tak přesvědčit oponenty, že nejsou nebezpečím pro USA. Ta japonská ale musela o svou reputaci bojovat výrazně více. Postupně se nedůvěra začala vytrácet. Přispěly tomu i vojenské zprávy vylučující špionáž a sabotážní činnost na Havaji ve prospěch Japonců ze strany této menšiny. Úsilí, které havajské menšiny za druhé světové války učinily pro úspěch USA, byly klíčové pro změnu pohledu mnoha lidí na pevnině na toto teritorium. Podařilo se jim totiž prokázat, že jsou nositelé amerických hodnot. Zároveň to v zástupcích menšin vzbudilo vlnu sebeuvědomění. I proto chtěli po válce využít hnutí za státnost jako nástroj na získání více práv.⁶⁵

Významným sociálním faktorem byl nárůst bílé populace na ostrovech, který byl spojený s příchodem desítek tisíc vojáků z pevniny. Mezi prosincem 1941 a červnem 1942 se počet vojáků na Havaji zvedl z původních 43 000 na téměř 135 000. Společně s nimi přišlo dalších 80 000 lidí, kteří nebyli součástí armády, ale byli navázáni na válečné úsilí či některou z větví americké vlády.⁶⁶

Jejich přítomnost měla pozitivní i negativní dopady. Na jednu stranu se vytvořilo napětí mezi místními a nově příchozími kvůli lepším pracovním podmínkám, kvůli mezirasové nedůvěře či kvůli prostým mezilidským vztahům. Navíc se kvůli navýšení počtu obyvatel muselo souostroví potýkat s výzvami jako zásobování či zajištění dostatku energií, které ale překvapivě dobře zvládlo. Díky novému soužití ale došlo k vzájemnému soužití a porozumění. Pro mnohé bělochy z pevniny najednou Havajci nebyli barbaři, ale jejich spoluobčané, se kterými sdíleli životní prostor a dokonce i stejné hodnoty. Navýšená přítomnost armády tak ve velkém pomohla alespoň částečně smazat rasové předsudky, které se vůči Havajcům nahromadily v posledních dekáдах.⁶⁷

Stejně faktory v podobě příchodu mnoha tisíc mužů z pevniny a zapojení etnických menšin do válečného úsilí působily i na Aljašce. Když v roce 1943 dosáhly boje o část Aljašky vrcholu, působilo na teritoriu okolo 150 000 vojáků a celková populace se

⁶⁴ BELL, Roger. *Last Among Equals: Hawaiian Statehood And American Politics*. s. 83-85

⁶⁵ BELL, Roger. *Last Among Equals: Hawaiian Statehood And American Politics*. s. 85-91

⁶⁶ WHITEHEAD, John S. *Completing the Union: Alaska, Hawai'i and the Battle for Statehood*. s. 92-93

⁶⁷ WHITEHEAD, John S. *Completing the Union: Alaska, Hawai'i and the Battle for Statehood*. s. 92-95

pohybovala okolo 230 000. I když většina z těchto lidí později Aljašku opustila, zvětšila se populace teritoria během války o více než 1/3 a dosáhla tak téměř 100 000.⁶⁸

Jedním ze symbolů zapojení se aljašských domorodců do bojů ve válce se staly Aleuty, velmi odlehlé území i pro mnohé domorodce, které však mělo strategický význam, a proto se stalo cílem japonského útoku. V důsledku bojů o Aleuty se naplno otevřela otázka sebeurčení nejen pro aljašské domorodce, zejména ve spojitosti s přítomností americké armády. Když se totiž po konci bojů vrátili domorodci na Aleutách zpět do svých domovů, našli je mnozí v otřesném stavu. Ten ale nezpůsobila japonská, ale americká armáda, když jejich vesnice využívala.⁶⁹ Domorodci tak potřebovali soudně napravit tyto nespravedlnosti, díky čemuž se museli otevřít světu.

I na Aljašce bojovali domorodci v armádě. Integrace Inuitů do obranných složek teritoria vznikajících kvůli nedostatku mužů probíhala pod dohledem guvernéra Grueninga a majora Marstona, pověřeného formováním těchto obranných sborů.⁷⁰

Majoru Marstonovi se podařilo rychle přesvědčit Inuity žijící na pobřeží, že po obsazení několika ostrovů na Aleutách jim hrozí bezprostřední nebezpečí japonské invaze.⁷¹

V rámci operace byla vytvořena úspěšná teritoriální stráž. Do jejich řad vstoupilo 2 500 domorodců, kteří byli vycvičení k aktivní obraně pobřeží i k partyzánské válce, pokud by došlo k japonské okupaci. Snahy aleutských kmenů o nápravu nespravedlnosti a vybudování obranných sborů z řad místních domorodců vyvedlo na konci války místní kmeny na Aljašce z izolace. Díky Grueningovým a Marstonovým snahám začlenit je do politického života se navíc sami domorodci daleko víc začali zajímat o politické dění.⁷²

Teritoriální stráž byla součástí reformy guvernéra Grueninga započatých před válkou. Během válečných let dále částečně Aljašku reformoval. Mezi jeho úspěchy patřily daňové a systémové reformy a tvorba zákonů na ochranu menšin. Gruening sice několikrát narazil, jeho přístup ale postupně získával na oblibě. Daňové reformy blokovaly skrze své lobby korporátní společnosti ze západního pobřeží, zákony proti rasové diskriminaci byly příliš progresivní pro federální vládu, zákony měnící teritoriální politický systém v jeho prospěch pak narážely u opozice, která měla většinu v teritoriální samosprávě.

⁶⁸ WHITEHEAD, John S. *Completing the Union: Alaska, Hawai'i and the Battle for Statehood*. s. 98-99 & HUMMEL, Laurel. *The U.S. Military as Geographical Agent: The Case of Cold War Alaska*. s. 71

⁶⁹ WHITEHEAD, John S. *Completing the Union: Alaska, Hawai'i and the Battle for Statehood*. s. 116

⁷⁰ WHITEHEAD, John S. *Completing the Union: Alaska, Hawai'i and the Battle for Statehood*. s. 123.

⁷¹ HENDRICKS, Charles. *The Eskimos and the Defense of Alaska*. s. 278

⁷² WHITEHEAD, John S. *Completing the Union: Alaska, Hawai'i and the Battle for Statehood*. s. 117 -123

Grueningovi se přece jen podařilo některé reformy prosadit. Na federální úrovni získal pro domorodce částečné úlevy, podařilo mu Aljašku strategicky napojit na zbytek USA v podobě dálnice přes Kanadu a po velmi zdlouhavém boji nakonec došlo i ke změně politického systému v podobě navýšení počtu zastupitelů. Grueningem podpoření kandidáti následně získali důležité posty, ze kterých mu pomohli s dalšími reformami.⁷³

Přístup armády v období stanného práva ze zpětného hlediska zafungoval jako katalyzátor, který posilnil působící vlivy.⁷⁴ Havaj i Aljašky tak na konci války byly ve stavu, kdy bylo možné bavit se o přijetí obou teritorií jako států do Unie.

4.3 Poválečné období, vliv studené války na přístupové snahy obou teritorií, přijetí do Unie

Po druhé světové válce se připravovala obě teritoria na rychlý vstup do Unie. Druhá polovina 40. let ale předznamenala nástup studené války. Právě tento politický konflikt mezi USA a SSSR způsobil zpomalení vstupních procesů.

V roce 1946 se cesta Havaje ke státnosti zdála být otevřená.⁷⁵ V Kongresu probíhala slyšení ohledně státnosti, jejichž účastníci se vesměs vyslovovali pro. Podporu měl návrh zákona i u prezidenta Trumana a mezi zákonodárci z obou stran, i když někteří demokraté, zejména z jižních států, avizovali odpor. Báli se případné větší podpory pro lidsko-právní legislativu.⁷⁶

První vážnou překážkou se tak stala až změna názoru guvernéra Stainbacka. Ten začal otevřeně varovat před možným nástupem komunistů k moci a změnil i svůj názor na státnost.⁷⁷ Za jeho náhlou změnou názoru stál konflikt s odbory a politické střety uvnitř teritoria. Odbory The International Longshore and Warehouse Union (ILWU) byly silnou složkou havajské politiky a byly provázány s Demokratickou stranou. Také se velmi hlasitě vyjadřovaly v prospěch státnosti.⁷⁸ Zároveň ale byly navázány na místní komunistická hnutí. Toto spojení dalo Stainbackovi, samotnému členovi Demokratické strany, argumenty, které s vypuknutím anti-komunistické hysterie v USA zasadily havajské

⁷³ WHITEHEAD, John S. *Completing the Union: Alaska, Hawai'i and the Battle for Statehood*. s. 106-110, 121-125

⁷⁴ WHITEHEAD, John S. *Completing the Union: Alaska, Hawai'i and the Battle for Statehood*. s. 74

⁷⁵ Autorská poznámka: Konec druhé světové války byl ideálním obdobím pro prosazování reform, proto se zahájila debata o statusu všech 3 teritorií.

⁷⁶ WHITEHEAD, John S. *Completing the Union: Alaska, Hawai'i and the Battle for Statehood*. s. 137-141

⁷⁷ WHITEHEAD, John S. *Completing the Union: Alaska, Hawai'i and the Battle for Statehood*. s. 142-143

⁷⁸ CHAPMAN, Abraham. *Hawaii Seeks Statehood*. s. 213

státnosti tvrdý úder.⁷⁹ V Kongresu se objevily úspěšné snahy o obstrukce, které nedovolily zákon schválit. Podobný vývoj měla i druhá snaha na přelomu dekády. Přestože i tehdy měla podporu prezidenta, nepodařilo se zákon prohlasovat skrz Senát.⁸⁰

Pokusy o havajskou státnost byly z politických důvodů, kdy se hlavní politické strany obávaly rozpadu politické rovnováhy, v Kongresu spojeny s těmi aljašskými. V obou teritoriích pobíhaly soustavně i paralelní práce na vlastních ústavách.⁸¹ Jedním z hlavních důvodů byla dosavadní politická orientace obou teritorií. Zatímco Havaj měla v té době blíže k demokratům, Aljaška k republikánům. Při projednávání v komisích proto rozdělené návrhy způsobovaly neustálé roztržky o tom, který návrh se bude projednávat první.⁸² Přestože zastánci státnosti byly v obou teritoriích vesměs z obou stran, federální politická reprezentace ve Washingtonu jednotná nebyla. Proto byla padesátá léta ve znamení hned několika neúspěšných pokusů o státnost.

Pozoruhodný moment nastal v roce 1952. Neúspěšné pokusy o státnost některé politiky zklamaly. Na půdě Kongresu panoval v otázkách obou teritorií chaos. Když v roce 1952 získalo Portoriko, třetí teritorium zmíněné v této práci, status commonwealthu, objevily se úvahy, že by se podobnou cestou mohly vydat i Havaj s Aljaškou. S poukazem na odlišná postavení obou teritorií, na rozdíl od Portorika již byly začleněná, se ale podařilo zastáncům státnosti myšlenky na commonwealth rozptýlit.⁸³

Na pozadí neúspěšných pokusů o státnost obě teritoria nadále procházela transformací, která je nakonec dovedla ke státnosti. Havaj, která ve druhé světové válce hrála roli základny uprostřed Tichomoří a po válce ztratila první šanci stát se státem kvůli hrozbě komunismu, se stala společně s Aljaškou díky nové hrozbě znovu opěrným vojenským bodem. Přispělo k tomu upevnění moci komunistů v asijských zemích a korejská válka, do které se komunisté zapojili.⁸⁴

Na Havaji došlo také k velkým politickým změnám. V návaznosti na procesy spojené s bojem proti komunismu a konfliktem republikánů s odbory začala místní Demokratická strana nabírat na síle. Havaj, kde převládaly již z dob před anexí

⁷⁹ WHITEHEAD, John S. *Completing the Union: Alaska, Hawai'i and the Battle for Statehood*. s. 143-149

⁸⁰ WHITEHEAD, John S. *Completing the Union: Alaska, Hawai'i and the Battle for Statehood*. s. 164-165

⁸¹ WHITEHEAD, John S. *Completing the Union: Alaska, Hawai'i and the Battle for Statehood*. s. 158

⁸² WHITEHEAD, John S. *Completing the Union: Alaska, Hawai'i and the Battle for Statehood*. s. 154

⁸³ WHITEHEAD, John S. *Completing the Union: Alaska, Hawai'i and the Battle for Statehood*. s. 183

⁸⁴ WHITEHEAD, John S. *Completing the Union: Alaska, Hawai'i and the Battle for Statehood*. s. 167 -170 & HUMMEL, Laurel. *The U.S. Military as Geographical Agent: The Case of Cold War Alaska*. s. 48

republikánské názory, začala směřovat demokratickým směrem. V této transformaci se významným milníkem stal rok 1954. Ve volbách v tomto roce získali demokraté první opravdu významné úspěchy na teritoriální úrovni. Výsledek byl o to více šokující, že byl neočekávaný, a dodnes neexistují jasné názory na to, co doopravdy vedlo k demokratickému úspěchu, zda změna názoru menšin, vliv odborů či vliv veteránů nyní podporujících demokraty. Všechny tyto podněty jim však pomohly.⁸⁵ Republikáni sice v následujících několika volbách ještě některé politické pozice vydobyli zpět, z dlouhodobého hlediska ale došlo ke kompletní změně politických preferencí, které Havaj nakonec změnil v demokratickou baštu. Pro státnost se ale klíčovou stala v tu chvíli schopnost hlasovat pro obě strany.⁸⁶

Paralelně s havajskými změnami došlo na i Aljašce k výraznému vývoji občanské společnosti pod kontrolou guvernéra Grueninga. Jeho snahy o modernizaci Aljašky padly na úrodnou půdu. Po válce získal postupně většinu pro svoje modernizační záměry, a to přes oboustranný odpor k jeho metodám. Grueningovi se podařilo provést daňové reformy a úpravy teritoriálního politického systému. Rozšíření teritoriální sněmovny a senátu přineslo Grueningovi zisk jemu nakloněné většiny a navýšení počtu domorodců, kteří se aktivně zapojovali do lokální politiky. V referendu 1946 se navíc obyvatelé Aljašky vyslovili v poměru 58:42 pro státnost.⁸⁷

K dosažení cíle využil Gruening i nečekané eso v podobě vztahu Aljaščanů k rybaření a konzervářenskému průmyslu. Už před válkou se jednalo stabilní složky místní ekonomiky. Některé další odvětví sice zažily větší rozmachy, stejně tak ale s nimi přišly i pády. Jen rybolov a konzervářský průmysl byl vždy pro místní jistotou. A vztah k rybám se projevil i na poválečné Aljašce. S nástupem nových rybích pastí se vůči tomuto nástroji objevila velká nevole mezi místními obyvateli. Teritoriální parlament, v roce 1947 silně pod vlivem republikánů, se k jejich zákazu nestavil příliš pozitivně, stejně jako ke Grueningovým reformám. O jejich osudu se mělo rozhodnout v referendu, které Gruening využil jako odrazový můstek. Výsledek referenda dopadl drtivě v prospěch zákazu pastí.

⁸⁸Nabytý politický kapitál a momentum okolo referenda byl pak schopen Gruening

⁸⁵ WHITEHEAD, John S. *Completing the Union: Alaska, Hawai'i and the Battle for Statehood*. s. 190-195 & KITTELSON, David. *A Bibliographical Essay on the Territory of Hawaii*, s. 198

⁸⁶ Autorská poznámka: oba nové státy si následujících letech prohodili svou politickou afiliaci

⁸⁷ WHITEHEAD, John S. *Completing the Union: Alaska, Hawai'i and the Battle for Statehood*. s. 208, 210-215

⁸⁸ Autorská poznámka: Vztah obyvatel Aljašky k rybolovu je dodnes nadstandardní a jeho správné použití ve volební kampani dodnes vyhrává na Aljašce politikům volby.

proměnit ve zvolení svých spojenců a v další politické reformy.⁸⁹

Obě teritoria měla v průběhu padesátých let ústavodárná shromáždění. První byla Havaj, následovala Aljaška. Ústavy, které byly na těchto shromážděních vytvářeny, byly v porovnání s ústavami dalších států USA progresivní. Obě teritoria věnovala těmto shromážděním velkou pozornost a jejich účastníci se snažili, aby z nich vzešly moderní ústavy. Přestože nakonec nehrály klíčovou roli v přesvědčování washingtonských politiků, zejména na Aljašce díky tomu došlo k nezvyklé situaci.⁹⁰

Politikům obou teritorií byl představen plán, který by donutil Kongres brát jejich požadavky vážně. Jeho hlavní myšlenkou bylo nechat zvolit své reprezentanty tak, jako by obě teritoria již byla státem a následně je vyslat do Washingtonu, kde by tyto „stínové“ delegace fungovaly. Myšlenka to nebyla originální, plán byl vypracován na základě historických zkušeností některých původních pevninských teritorií. Podobně si svou státnost vymohlo hned pět států americké unie, tedy všechny, které se o to pokusily – Tennessee, Kalifornie, Washington, Kansas a Michigan. Právě první stát, Tennessee, se stal symbolem této strategie.⁹¹

Původně byla tato taktika považovaná za výhodnější pro Havaj, její zástupci od ní ale upustili. Na Aljašce plán našel sympatizanty a vedení teritoria se rozhodlo pro jeho zvážení právě během ústavodárného shromáždění. Po dlouhém zvažování delegáti shromáždění tento plán nově pojmenovaný „Tennessee – Alaska plan“ (TA plán) schválili. Bylo jej ale potřeba předložit ke schválení aljašským voličům. Zatímco u ústavy se nepředpokládaly problémy, u TA plánu zdaleka taková jistota nepanovala. Obě tyto otázky ale měly silnou oporu v té třetí. Tou se kvůli právním změnám opět stala otázka zákazu rybářských pastí. Díky silnému emočnímu vztahu místních k rybolovu a díky politickému propojení všech tří otázek nakonec všechny prošly schválením voličů. Aljaška si tak následně zvolila stínovou delegaci, která se vydala na jednání do Washingtonu.⁹²

Na konci 50. let se obě teritoria dočkala státnosti. Kongresové volby konečně vytvořily příhodné podmínky v obou komorách pro nalezení kompromisu. Lobbistům za státnost se podařilo přesvědčit dostatek straníků k přijetí Aljašky i Havaje do Unie. Tyto

⁸⁹ WHITEHEAD, John S. *Completing the Union: Alaska, Hawai'i and the Battle for Statehood*. s. 210-216

⁹⁰ WHITEHEAD, John S. *Completing the Union: Alaska, Hawai'i and the Battle for Statehood*. s. 210-220

⁹¹ WHITEHEAD, John S. *Completing the Union: Alaska, Hawai'i and the Battle for Statehood*. s. 252-253

⁹² WHITEHEAD, John S. *Completing the Union: Alaska, Hawai'i and the Battle for Statehood*. s. 250-255 & Ordinance No. 2 - Alaska-Tennessee Plan. *Justia*

snahy provázela tvrdá jednání. Problematické byly nadále možné politické nevyváženosti v případě přijetí jednoho či druhého teritoria nebo možná podpora lidsko-právní legislativy ze strany nově zvolených zástupců. V rámci těchto složitých jednání došlo k ještě jednomu překvapivému kroku.

Přestože Havaj celou dobu byla považována za vyspělejší a připravenější teritorium, byla to Aljaška, jejíž návrh zákona o státnosti nakonec díky zákulisním debatám prošel jako první. Havajský návrh se zasekl ve sněmovních výborech. Osudy obou návrhů byly v rukou doslova jednotlivých senátorů, kteří se snažili získat ze svého případného kladného hlasu výhody. V roce 1958 prošel návrh Aljašky oběma komorami Kongresu a následně ho podepsal prezident. Jako poslední krok ho museli schválit v referendu místní obyvatelé, což se stalo. Poměr hlasů sice nebyl takový jako při referendech o ústavě či rybích pastech, ale bylo dosaženo vysoké volební účasti, hlasovalo téměř 75 % obyvatel, a státnost byla schválena. V lednu 1959 pak došlo k oficiálnímu přijetí Aljašky coby 49. státu Unie. Stínová reprezentace ale dále nepokračovala. Aby se předešlo problémům, souhlasily obě strany se zorganizováním nových voleb. V těch s přehledem vyhráli všichni podporovatelé státnosti a Aljaška tak dokončila svou kampaň.⁹³

O něco pomaleji pokračoval proces na Havaji. Jedním z důvodů byla opětovná obava z možného vlivu komunismu na teritorium, která byla i tentokrát částečně zástěrkou pro mocenské boje teritoriálních demokratických a republikánských politiků, přenesená i na federální úroveň. K odblokování jednání došlo až po přijetí Aljašky do Unie. Cesta ke státnosti se uvolnila po volbách 1958, kdy se podařilo utlumit antikomunistické hlasy jak na pevnině, tak na ostrovech samotných, a v Kongresu existovala příhodná konstelace dvou demokratických většin. Pozitivní roli hráli i noví zástupci z Aljašky. Návrh zákona se stal od počátku projednávání ostře mediálně sledovaným, což na politiky vytvořilo tlak. Proces schvalování díky tomu nabral rychlý spád a v polovině března 1959 se návrh zákona dostal před prezidenta Eisenhowera, velkého podporovatele státnosti Havaje. V následném referendu potvrdili obyvatelé Havaje podporu pro státnost, kdy pro hlasovalo přes 94 procent voličů.⁹⁴ V srpnu 1959 se tak Havaj stala 50. a zatím posledním státem

⁹³ WHITEHEAD, John S. *Completing the Union: Alaska, Hawai'i and the Battle for Statehood*. s. 291-300

⁹⁴ Hawaii Statehood. *Eisenhower Presidential Library*

Unie.⁹⁵

5. Portoriko ve 20. století

5.1 První polovina 20. století, paralelní vývoj s Havají a Aljaškou

Zatímco předchozí kapitola se soustředila na vývoj na Aljašce a Havaji a na snahy dosáhnout státnosti, tato kapitola se soustředí na vývoj na Portoriku. Jejím cílem je popsat klíčové vlivy, které provázely Portoriko od nabytí statusu teritoria do nabytí statusu commonwealthu a následné snahy o další vývoj.

Jak už již bylo zmíněno, výchozí vztah mezi Portorikem a USA formovaly především Insular Cases, série zákonů a rozhodnutí Nejvyššího soudu, a Organic Acts. Základní ucelenou právní podobu tak vzájemný vztah získal až na přelomu 10. a 20. let 20. století.

Hlavní roli ve formování vztahu hrál především Jones-Shafroth Act, přijatý v roce 1917, který částečně ukončil právní vakuum a přinesl dva důležité prvky pro politický systém a budoucí vývoj. Prvním faktorem bylo založení horní komory místního zákonodárského tělesa, která byla po americkém vzoru pojmenována senát. Dolní komora existovala na Portoriku již od konce 19. století, kdy si její zřízení Portoričané vydobyli na španělské vládě společně s autonomií.⁹⁶ Došlo tak k úpravě politického systému, aby se jeho struktura podobala té americké. Zároveň se posílily pravomoci guvernéra, stále však jmenovaného z pevniny.⁹⁷ Druhou významnou změnou bylo americké občanství pro místní obyvatele. Jeho udělování se však stalo kontroverzním.

Část populace ostrova se neztotožňovala ani s jednou z koloniálních vlád. Během španělské nadvlády necítili jako Španělé, po začlenění pod americkou správu se necítili jako Američané. Identifikovali se především jako Portoričané, národ se svým jazykem a kulturou.⁹⁸ Z jistého úhlu pohledu se tak jednalo o občanství vnucené.⁹⁹ S jeho udělováním se navíc pojila řada problémů. Přestože se všichni obyvatelé Portorika stali po přijetí

⁹⁵ WHITEHEAD, John S. *Completing the Union: Alaska, Hawai'i and the Battle for Statehood*. s. 311-222

⁹⁶ FLORES, Margarita. *Cronología política y cultural de Puerto Rico*. s. 183

⁹⁷ WELLS, Henry. *Puerto Rico's Association with the United States*. s. 9

⁹⁸ BERRÍOS MARTÍNEZ, Rubén. *Puerto Rico's Decolonization*. s. 102

⁹⁹ THOMAS, Piri a Suzie DOD. *Puerto Rico — 500 Years Of Oppression*. s. 75

zákonu občany USA, získání občanství pro osoby později narozené na Portoriku nadále nebylo automatické. Roli hrálo postavení Portorika coby neinkorporovaného teritoria v kombinaci s výklady americké ústavy a jejích dodatků, zejména dodatku čtrnáctého. Situace tak nadále vytvářela další právní rozpory a zaměstnávala americké soudy.¹⁰⁰

Otázka občanství zůstala nevyřešená. V následujících dekádách proběhlo mnoho soudních procesů, které se otázkami automatického občanství pro osoby narozené na Portoriku zabývaly. Jejich výsledky byly nejednoznačné. Problematika zisku občanství tak pro Portoričany zůstala nadále otevřenou a palčivou. Na její vyřešení se čeká dodnes.

Status teritoria nebyl ani stabilním, ani dlouhodobým řešením. Otázka postavení ostrova byla nadále hlavním politickým tématem. Mezi obyvateli ostrova neexistoval jednoznačný názor, jakým směrem by Portoriko mělo směřovat. Populace ostrova se dělila na tři názorové tábory – podporovatele nezávislosti, podporovatele plné integrace do USA a zisku státnosti a zastávce třetí cesty, která by Portoriko držela na půl cesty mezi oběma předchozími variantami. Ta by dovolovala obyvatelům využívat výhody, které z polovičatého statusu vycházejí.¹⁰¹

Roli hrála i otázka jazyků. Po staletích, kdy ostrov kontrolovali Španělé, byla španělština dominantním jazykem. V roce 1902 schválil Kongres jazykový zákon, který oba jazyky na Portoriku postavil na stejnou úroveň.¹⁰² Tento krok byl především vstřícným krokem členům místní administrativy a státní správy, kteří většinou přišli na Portoriko z pevniny. Španělsky rozumělo jen málo z nich a tak bylo potřeba, aby pro ně existovaly texty v obou jazycích.¹⁰³ Po schválení zákona o udělení občanství došlo k pokusu začít vyučovat angličtinu ve větší míře na základních školách jako první jazyk. Tato snaha ale narazila na jazykové bariéry i na odpor místních obyvatel, kteří argumentovali nedostatečnou jazykovou vybaveností či nevhodností struktury celého nápadu.¹⁰⁴ Sřety angličtiny a španělštiny se ve veřejné diskusi se tak nadále objevovaly i v dalších letech.

Okolo otázky státnosti se točil i stranický systém teritoria. Postoj k budoucnosti ostrova byl definujícím pro identitu politických stran. Základy stranického systému na

¹⁰⁰ PEREZ, Lisa Maria. *Citizenship Denied: The "Insular Cases" and the Fourteenth Amendment*. s. 1037

¹⁰¹ CABRANES, José Alberto. *The Status of Puerto Rico*. s. 532

¹⁰² FLORES, Margarita. *Cronología política y cultural de Puerto Rico*. s. 187

¹⁰³ MORRIS, Nancy. *Puerto Rico: Culture, Politics, and Identity*. s. 28-29

¹⁰⁴ MORRIS, Nancy. *Puerto Rico: Culture, Politics, and Identity*. s. 35-36

Portoriku sahaly až do 2. poloviny 19. století, kdy byla hlavním cílem nezávislost na Španělsku. Mezi hlavní proudy patřili nacionalisté, unionisté, socialisté a další menší politické směry. Jistou dobu zde fungovala i Republikánská strana Portorika, která se hlásila ke klasickým pevninským republikánům.¹⁰⁵ Nicméně strana se rozpadla v roce 1924 kvůli vnitřním neshodám a její křídla podporující nezávislost a podporující svazek s USA se spojili s většími stranami.¹⁰⁶ Zdánlivý pokus o zapojení kontinentálního stranického systému tak selhal a klasický souboj republikánů a demokratů se na Portoriku nikdy neodehrál. Politická scéna na Portoriku byla velmi proměnlivá. Strany často měnily své názvy, rozštěpovaly se a spojovaly se, většinou kvůli názorové nestabilitě. Například unionisté, kteří se později přejmenovali na Liberální stranu, během deseti let vystřídala všechny tři postoje – pro státnost, pro autonomii a nakonec začali prosazovat úplnou nezávislost.¹⁰⁷

I třicátá léta byla ve znamení nejednotného pohledu na budoucnost ostrova. Na ostrově nadále probíhala diskuze o významu a pojetí portorického národa, kultury a intenzivně se řešila otázka vzájemného vztahu se Spojenými státy. V souvislosti s debatami docházelo k pomalé radikalizaci nacionalistických postojů a jejich příznivců. Při protestech týkajících se sporů o podobu portorické vlajky zahynuli dva lidé.¹⁰⁸ Vrchol nacionalistického radikalismu přišel v letech 1936 a 1937. V roce 1936 byl dvěma nacionalisty spáchán atentát na velitele portorické policie. Oba byli zatčeni a bez soudu popraveni rukama portorických policistů. V návaznosti na tento incident došlo k odsouzení a uvěznění mnoha nacionalistických lídrů. Zároveň došlo k mnoha emotivním debatám na půdě Kongresu, při kterých zazněly návrhy na několik extrémních opatření vůči teritoriu, podobně jako tomu bylo v případě Havaje po kauze Massie-Fortescue. V reakci na tyto události došlo v roce 1937 k násilným potyčkám mezi nacionalistickými demonstranty a policií, po kterých zůstalo bezmála dvacet mrtvých na obou stranách.¹⁰⁹

V roce 1938 došlo ve stranické struktuře Portorika k významné politické události. V rámci pokračujících politických štěpení se část politiků Liberální strany oddělila a vytvořila stranu novou – Lidovou demokratickou stranu – Partido Popular Democrático.

¹⁰⁵ FLORES, Margarita. *Cronología política y cultural de Puerto Rico*. s. 187-188

¹⁰⁶ B PAGÁN, Bolívar. *Historia de los partidos políticos Puertorriqueños (1898-1956)*. Díl I. s. 239-240.

¹⁰⁷ MORRIS, Nancy. *Puerto Rico: Culture, Politics, and Identity*. s. 38

¹⁰⁸ MORRIS, Nancy. *Puerto Rico: Culture, Politics, and Identity*. s. 38 -39

¹⁰⁹ MORRIS, Nancy. *Puerto Rico: Culture, Politics, and Identity*. s. 39-40 & FLORES, Margarita. *Cronología política y cultural de Puerto Rico*. s. 190

(PPD) Tato strana se postupem času stala jednou ze dvou hlavních politických sil na ostrově a dodnes si toto postavení udržuje.¹¹⁰

Čtyřicátá léta byla pro Portoriko obdobím ekonomických reforem a sociálních změn. Na ostrově se začaly ve velkém uplatňovat ekonomické politiky Rooseveltova New Dealu. Portorická ekonomika se začala kvapně měnit, původní zemědělské zaměření začalo nahrazovat zaměření průmyslové. Rozmach zažil především textilní průmysl. Tato událost bývá označována jako „Operace Bootstrap.“ Díky tomu došlo na Portoriku je zvýšení ekonomické a životní úrovně. Přesto všechno jsou čtyřicátá léta také obdobím první velké portorické migrace na americkou pevninu. Cílovou destinací této migrace za účelem zisku nových pracovních příležitostí se stal New York a další města na východním pobřeží. Díky této migraci se na pevnině začaly tvořit první portorické komunity.¹¹¹

Díky ovládnutí teritoriálního senátu se klíčovou politickou postavou stává politik PPD Luis Muñoz Marín. Marín byl zpočátku zastáncem úplné nezávislosti. Po násilnostech ve třicátých letech a při pohledu na ekonomický růst si ale Marín a jeho strana uvědomili možné negativní důsledky nezávislosti pro Portoriko. Z toho důvodu obrátili své úsilí na hledání statusu, který by Portoriku umožnil zachovat si míru autonomie na USA a přitom zůstat v politickém svazku.¹¹²

Když přišla druhá světová válka, mohli Portoričané díky předchozím výtěžkům sloužit v amerických vojenských silách. Oblast se sice nedostala přímo do první linie jako další dvě zmíněná teritoria, USA zde ale rovněž mohutně investovaly. Díky tomu vznikla na ostrově velká základna schopna pojmout všechny složky armády.¹¹³ Její účel byl stejný jako základna na Aljašce a Havaji – zabránit nepříteli v útoku na USA skrz daný region. Portoriko mělo bránit německé invazi do Karibiku, ochránit Panamský průplav, podpořit vojenské a civilní zásobovací konvoje evropským spojencům a v případě nejvyšší nouze měla základna sloužit jako útočiště celé britské flotily. Svého plného potenciálu ale základna nikdy nedosáhla a navíc způsobila další komplikace. Její výstavba popudila místní obyvatelstvo a vytvořila další problém ve vzájemných vztazích.¹¹⁴

Po druhé světové válce se Portoriko stejně jako Aljaška a Havaj ocitlo v zájmu

MORRIS, Nancy. *Puerto Rico: Culture, Politics, and Identity*. s. 40

¹¹¹ MORRIS, Nancy. *Puerto Rico: Culture, Politics, and Identity*. s. 41

¹¹² MORRIS, Nancy. *Puerto Rico: Culture, Politics, and Identity*. s. 41 & FLORES, Margarita. *Cronología política y cultural de Puerto Rico*. s. 190

¹¹³ GRUSKY, Sara. *The Changing Role of the US Military in Puerto Rico*. s. 40

¹¹⁴ GARCÍA MUÑIZ, Humberto. *U.S. Military Installations in Puerto Rico: An Essay on Their Role and*

politiků ve Washingtonu. Návrhy na vyhlášení nezávislosti ani udělení státnosti Portoriku ale Kongresem neprošly. Úspěchem bylo alespoň schválení zavedení přímé volby portorického guvernéra namísto dosavadního dosazování. První zvoleným guvernérem se stal právě Muñoz Marín.¹¹⁵ Po svém zvolení začal guvernér, jeho exekutiva a zákonodárci v Kongresu připravovat plán na úpravu vzájemných vztahů. Velkou překážkou pro reformy se stala násilná povstání a útoky nacionalistů na přelomu 40. a 50. let, jejichž dopady byly cítit i ve Washingtonu. Všechny snahy však byly potlačeny. Nacionalistické hnutí dostalo těžkou ránu a nezávislost ztratila na popularitě. Započatý reformní proces se jim navíc zastavit nepodařilo.¹¹⁶

K jedné z neopomenutelných událostí došlo v roce 1948. Delegace Portorika se stala součástí Mezinárodního olympijského výboru a na sportovních akcích vystupovali sportovci jako Portoričané. Podpora pro tento krok byla jedním z náznaků, jak se obyvatelé ostrova cítí.¹¹⁷

Přelom 40. a 50. let přinesl změny. V rámci reformy začala tvorba teritoriální ústavy. Ta umožňovala Portoriku velkou míru nezávislé samosprávy, vztahovaly se na něj pouze některé daně, obyvatelé si mohli ponechat americké občanství a Washington už neměl absolutní moc zasahovat do ostrovního vývoje. Ústava však nadále nechávala suverenitu ostrova v rukou USA a nedovolovala volit své reprezentanty do Kongresu, pouze delegáta bez hlasovacího práva.¹¹⁸ Rok 1952 se stal pro Portoriko i pro celé USA významným historickým milníkem. Dlouhodobé snahy o změnu statutu byly úspěšné. Portoriko získalo jako první americký územní celek status commonwealthu, tedy teritoria s více pravomocemi. Případné další reformní snahy vedoucí ke státnosti či nezávislosti tak byly na krátký čas upozaděny.

5.2 Druhá polovina 20. století – období commonwealthu a studené války

Studená válka ochromila hnutí bojující za nezávislost. Na přelomu čtyřicátých a padesátých let zasáhla USA panika z rychle se šířícího vlivu komunismu. Veškeré činnosti, které mohly jakkoliv destabilizovat území USA, byly pokládány za rizikové. Když se

Purpose, s. 82

¹¹⁵ FLORES, Margarita. *Cronología política y cultural de Puerto Rico*. s. 191

¹¹⁶ MORRIS, Nancy. *Puerto Rico: Culture, Politics, and Identity*. s. 44-48

¹¹⁷ MORRIS, Nancy. *Puerto Rico: Culture, Politics, and Identity*. s. 43

¹¹⁸ MORRIS, Nancy. *Puerto Rico: Culture, Politics, and Identity*. s. 48-52

v Karibiku objevil nový sovětský satelit v podobě komunistické Kuby, bylo pro USA klíčové, aby své pozice v regionu udržely. Vztah k hnutím usilujícím o transformaci statutu či přímo dosažení nezávislosti ostrova ze strany americké administrativy se tak ještě více zhoršil.¹¹⁹ Přes tyto překážky a zdánlivé vyřešení vzájemného vztahu bylo očividné, že commonwealth není ideální výstup. Dokonce i sám guvernér Marín předpokládal, že status commonwealthu bude pouze dočasným řešením a v budoucnu se otázka dalšího vývoje muset v portorické společnosti rozhodnout.¹²⁰

Studená válka sice nebyla příhodným faktorem, přesto začaly relativně brzy po schválení commonwealthu debaty o další úpravě vzájemného vztahu, částečně v návaznosti na přijetí Havaje a Aljašky do Unie. Na počátku šedesátých let vznikla komise, jejímž cílem bylo určit, jaký status je z kulturního, socioekonomického a politického hlediska vhodný. Komise došla k závěru, že přijatelnou alternativou jsou všechny tři možní varianty – nezávislost, státnost i pokračující commonwealth či volnější spojení. Zároveň doporučila uspořádat referendum. V roce 1967 tak referendum skutečně proběhlo. Přes protesty zastánců nezávislosti a státnosti byly na hlasovacím lístku k výběru všechny tři možnosti, přičemž možnost pokračujícího commonwealthu uspěla se zhruba 60 %, státnost získala 39 %, nezávislost pouze 0,4 %. Na poměry Portorika nezvykle malá volební účast ale interpretaci toho, která možnost zvítězila, značně ztížila.¹²¹

Teritorium	Rok konání referenda o sebeurčení	Hlasy pro státnost
Aljaška	1946	60%
Havaj	1940	67%
Portoriko	1967	39%

Tabulka č. 4: Výsledky prvních referend o státnosti

Výsledky referenda měly významný dopad na domácí portorickou politiku. Tehdejší stranický systém se po schválení statusu teritoria stabilizoval, na počátku období commonwealthu fungoval jako systém se třemi dominantními politickými stranami. Kromě PPD zde byla Strana nezávislosti (PIP) a Republikánská portorická strana za státnost. Jak už bylo řečeno, nejednalo se o stejný stranický model, který fungoval v USA. Strany a jejich politici se však k jejich ideologiím hlásili. PPD měla velmi blízko k demokratům, Strana pro státnost k republikánům. Nežřídka se ale politici hlásili

¹¹⁹ Puerto Rico's Decolonization Author(s): Rubén Berríos Martínez s. 102,

¹²⁰ MORRIS, Nancy. *Puerto Rico: Culture, Politics, and Identity*. s. 52

¹²¹ MORRIS, Nancy. *Puerto Rico: Culture, Politics, and Identity*. s. 55 & FLORES, Margarita. *Cronología política y cultural de Puerto Rico*. s. 193

i k opačným stranám. Tento stranický model s dominantní stranou PPD fungoval až do roku 1968.¹²² Po referendu došlo v PPD a dalších stranách k rozkolu v souvislosti s referendem. V návaznosti na toto stranické štěpení došlo k vytvoření Nové progresivní strany – Partido Nuevo Progresista (PNP), která se stává vůdčí politickou silou podporující státnost.¹²³ PNP se zařadila mezi hlavní politické strany ostrova a od roku 1968, kdy poprvé vyhrála volby, se s PPD u moci pravidelně střídá.

Souběžně s přípravami na referendum proběhly další střety týkající se jazykové otázky. Působení pevninských církevních škol na ostrově opět způsobilo větší zapojení angličtiny do výuky, než by se Portoričané představovali. Španělština pro ně nadále představovala jeden z důležitých kulturních aspektů a jakékoliv pokusy o její nahrazení angličtinou v roli prvního jazyka brali Portoričané negativně. Další jazyková kauza se týkala jazykové kompatibility pevninského a portorického soudního systému. Přes souhlas s protesty se politici snažili vášně okolo jazyka tlumit. Mnoho z nich si podporovalo španělštinu jako první jazyk, uvědomovali si ale, že bez angličtiny nebude možné v budoucnosti případně posunout vzájemný vztah na další úroveň.¹²⁴

Následující dvě dekády byly ve znamení přetrvávajícího statusu quo. K žádným zásadním posunům vedoucím případně ke změně statusu nedošlo, ačkoliv se o nich debatovalo. Přesto je nutné zmínit několik událostí a faktorů ovlivňujících dění na ostrově. Tím prvním bylo pokračující násilí v roli skupin prosazujících nezávislost ostrova. Jeho podpora již byla minimální a víceméně nelegální, přesto se dokázali jeho zastánci ozvat. Na ostrově docházelo ke konfliktům, přepadením, menším či větším útokům, při kterých nejednou přišli o život obyčejní lidé i členové bezpečnostních složek. Násilí atmosféru na ostrově nepříjemně vyostřilo.¹²⁵

Druhou událostí ovlivňující veřejné mínění byly Panamerické hry konající se v roce 1979. Během nich vyvolal ostré spory otázka portorické hymny a vlajky. Oba tyto symboly byly předmětem sporu při transformačních procesech v 40. a 50. letech. Proto když zastánci státnosti navrhli, aby vedle místních symbolů byly použity i symboly USA, začala vlna ústních přestřelek a celou věcí se musel zabývat i soud. Situaci se podařilo vyřešit až

¹²² MORRIS, Nancy. *Puerto Rico: Culture, Politics, and Identity*. s. 53 & FLORES, Margarita. *Cronología política y cultural de Puerto Rico*. s. 194

¹²³ FLORES, Margarita. *Cronología política y cultural de Puerto Rico*. s. 194

¹²⁴ MORRIS, Nancy. *Puerto Rico: Culture, Politics, and Identity*. s. 54-55

¹²⁵ MORRIS, Nancy. *Puerto Rico: Culture, Politics, and Identity*. s. 56-57

rozdělením ceremoniálů.¹²⁶ Celá událost ale ukazuje, že ačkoliv většina lidí neměla zájem o úplnou nezávislost, jejich národnostní identifikace byla silná.

Konec období nereflektující snahy o změnu statusu přišel v roce 1989. Hlavní politické síly na ostrově, PPD, PNP a stále existující Strana nezávislosti, vyzvaly americký Kongres, aby se skrz zřízení nové komise znovu zabýval možnou budoucností Portorika a vytvoření zákona, který by umožňoval vyvolat závazné referendum.¹²⁷ Strany investovaly do přípravy referenda velké množství politického kapitálu, zákon se však nakonec nikdy neprojednával. Pro portorické politiky ze všech stran to bylo zklamání a mnoho z nich to bralo jako urážku.¹²⁸ Velmi rychle ale začali s přípravou dalšího množného plebiscitu.

S druhým pokusem se úzce pojí krátká, ale důležitá, odluka od anglického jazyka. V roce 1991 došlo na návrh PPD ke schválení zákona, který oficiálně udělal ze španělštiny jediný oficiální jazyk Portorika. Angličtina o své stejné postavení po devadesáti letech přišla. Druhé referendum, tentokrát organizované skrz ostrovní iniciativu a nepodpořené PNP, mělo mimo jiné označit španělštinu za ostrovní kulturní dědictví a prosadit větší ochranu práv obyvatel skrze nové dodatky k ústavě. Lidové hlasování však skončilo porážkou návrhu. Jedním z hlavních důvodů byl fakt, že většina obyvatel stále neměla jasno ohledně směřování ostrova. Zrušení uznávání angličtiny jako oficiálního jazyka by však téměř jistě znamenalo uzavření cesty ke státnosti. Nový jazykový zákon totiž opět popudil politiky ve Washingtonu. Jedním z faktorů, který ovlivnil výsledek, byla i velká nespokojenost s tehdejší politikou iniciujících stran, zejména PPD. Na základě toho nová vláda pod vedením PNP v roce 1993 vrátila angličtině alespoň status druhého jazyka.¹²⁹

Třetí referendum v roce 1993 se opět mělo zabývat budoucností ostrova. Hlavními argumenty bylo občanství, lokální kultura, ekonomika a ekonomika. Referendum ale skončilo opět patovou situací. Commonwealth preferovalo 48,5 %, státnost 46,5 %, zbytek

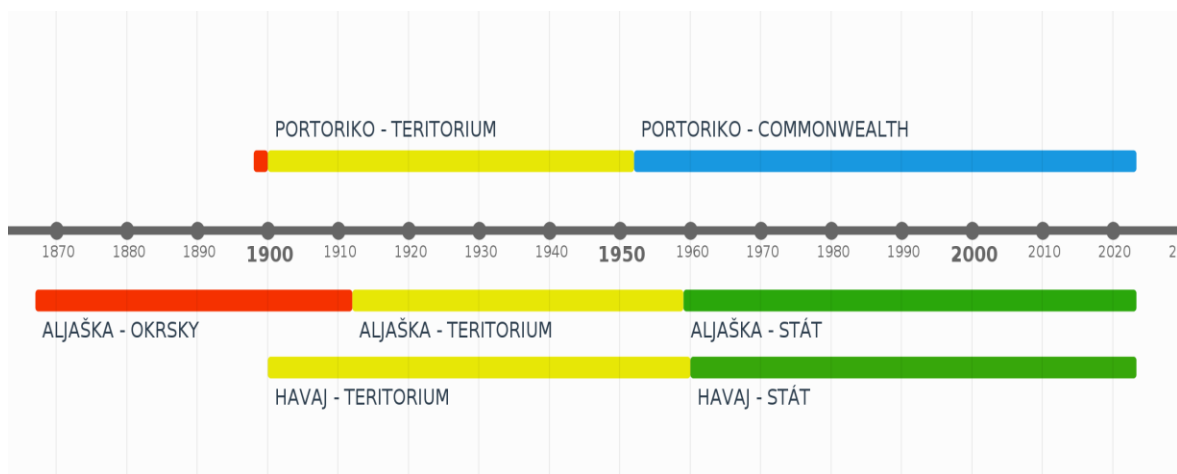
¹²⁶ MORRIS, Nancy. *Puerto Rico: Culture, Politics, and Identity*. s. 57

¹²⁷ FLORES, Margarita. *Cronología política y cultural de Puerto Rico*. s. 195

¹²⁸ MORRIS, Nancy. *Puerto Rico: Culture, Politics, and Identity*. s. 61

¹²⁹ FLORES, Margarita. *Cronología política y cultural de Puerto Rico*. s. 195-196 & MORRIS, Nancy. *Puerto Rico: Culture, Politics, and Identity*. s. 58-61

hlasoval pro nezávislost. Portoriko tak i do nové doby vstupovalo ideově rozděleno.

Graf č. 1: Časová osa vývoje statusu jednotlivých území

6. Otázka státnosti Portorika v současné americké politice

V moderní době se politika Portorika stále točí okolo stejných otázek jako v předchozích 100 letech. Možné udělení státnosti Portoriku je jednou z politických otázek, které se opakovaně objevují v americkém veřejném prostoru. Stejně jako státy číslo 49. a 50 má i Portoriko ve snaze stát se novým státem Unie svého „sparing partnera“ v podobě Washingtonu DC. Pozice obou územních celků se ale dramaticky liší od situace Aljašky a Havaje. Zatímco Havaj s Aljaškou byla začleněná teritoria, Portoriko je stále teritorium nezačleněné a Washington DC má svůj speciální status.

Referenda, která by měla rozhodnout o budoucnosti Portorika, jsou opakujícím se prvkem na portorické politické scéně. Od počátku 90. let jich bylo celkem pět. Jejich výsledky jsou však vždy nepřesvědčivé. Někdy referendum provází nízká volební účast účastí, jindy výsledky nic neznamenaají kvůli nezávaznosti referenda. Snahy o vyvolání závazných referend se objevují na programu amerického Kongresu i teritoriální samosprávy pravidelně. Naposledy tomu tak bylo v prosinci 2022, kdy demokraté v čele s progresivní kongresmankou Alexandriou Ocasio-Cortezovou společně s částí republikánů vytvořili návrh zákona iniciující závazné referendum, které by dalo jednoznačnou odpověď

na otázku, kam má teritorium nadále směřovat.¹³⁰ Návrh sice prošel Sněmovnou s podporou demokratů a 20 republikánů, jeho schvalování ale přišlo na program sněmovny až po volbách, tedy těsně před vypršením mandátu kongresmanů. Do konce volebního období už se návrh projednat nestihl a zařadil se tak mezi neúspěšné pokusy.¹³¹ Podobně skončily jakékoliv předchozí pokusy pokusy.

I kdyby na hlasování došlo i v senátu, zákon by pravděpodobně neprošel. Státnost Portorika totiž naráží na odpor republikánů, přestože PNP podporující státnost s republikány spolupracuje. Ve svých posledních ideových platformách se republikáni pro státnost Portorika dokonce otevřeně vyslovili.¹³² Většina z nich však není nakloněna udělení státnosti dalším teritoriím.¹³³ Mezi republikány existují obavy, že Portoriko, případně další zámořská území, by volili převážně demokraty, což by je znevýhodňovalo ve snaze získat ve volbách kontrolu nad komorami Kongresu, zejména nad senátem.¹³⁴

V posledních letech se však objevují indicie, že by tomu tak nemuselo být. V prospěch republikánů hraje především příklon hispánských voličů ke konzervativním hodnotám.¹³⁵ Přestože mnozí republikánští politici tyto proměny zatím příliš nereflektují, existují i výjimky, a to i ve vysokých politických pozicích. Dlouhodobým zastáncem portorické státnosti byl dlouholetý kongresman za Aljašku Don Young, který v portorických snahách viděl paralely s bojem Aljašky a Havaje.¹³⁶ V prospěch státnosti pravidelně vystupují také oba současní republikánští senátoři z Floridy - Marco Rubio a Rick Scott, jenž patří mezi přední tváře strany.¹³⁷

Do popředí se otázka statusu ostrova dostala v roce 2017. Portoriko postihly krátce po sobě dvě silné bouře, přičemž hurikán Maria ostrov naprosto zdevastoval a o život přišlo na 3 tisíce lidí. Pomalá reakce federálních institucí způsobila zhoršení už tak špatné humanitární situace. Problémy způsobovaly i přes sto let staré zákony přijaté krátce po připojení ostrova k USA, které neumožňovaly efektivní pomoc třetích stran.¹³⁸

¹³⁰ USA. *H.R. 8393 (117th): Puerto Rico Status Act.*

¹³¹ H.R. 8393 (117th): Puerto Rico Status Act. *GovTrack.us*

¹³² THE REPUBLICAN PLATFORM COMMITTEE. *2016 Republican Party Platform.*

¹³³ JIRAU ARROYO, Aura. The 51st State?: Puerto Rico's future might be statehood, independence or more of the status quo, but change is unlikely to be won through voting alone.

¹³⁴ RUSKIN, Liz. Rep. Young breaks with GOP colleagues in supporting Puerto Rico statehood.

¹³⁵ REINGOLD, Olivia. Is Puerto Rico the Next Senate Battleground?

¹³⁶ RUSKIN, Liz. Rep. Young breaks with GOP colleagues in supporting Puerto Rico statehood.

¹³⁷ LOPEZ, Mario. Sen. Murkowski could move the Puerto Rico statehood bill forward.

¹³⁸ SHACKFORD, Scott. In the Aftermath of Hurricane Fiona, the Jones Act Is Screwing Over Puerto Rico

Rok referenda	Státnost	Commonwealth či volnější svazek	Nezávislost	Žádná možnost	Účast
1967	39,0%	65,5%	0,5%	X	66,0%
1993	46,0%	48,5%	45,0%	X	74,0%
1998	45,0%	0,6%	2,5%	50,0%	71,0%
2012	61,0%	33,0%	5,5%	X	79,0%
2017	15,0%	1,3%	97,0%	X	23,0%
2020	52,5%	X	X	47,5%	54,7%

Tabulka č. 5: Výsledky referend o sebeurčení na Portoriku. ¹³⁹

7. Identifikace a srovnání klíčových faktorů a podmínek, vyhodnocení poznatků

Předchozí kapitoly nabídky v chronologickém pořadí řadu událostí a popisovaly odlišné vývoje. Zatímco u Aljašky a Havaje došlo k udělení státnosti již před více než 60 lety, Portoriko na případnou státnost dále čeká a jeho vztah vůči federální vládě zůstává nadále předmětem diskuzí. V následující části práce autor analyzuje události a z nich vycházející faktory a identifikuje podmínky pro vstup teritorií do Unie. Vlivy působící na vývoj teritorií byly jak vnější, tak vnitřní, jak politické, tak socioekonomické. Velká část těchto vlivů na sebe přímo navazuje a prolínají se.

Vlivy a podmínky	Havaj	Aljaška	Portoriko
Etnicky rozmanitá společnost	✓	✓	✓
Významná bílá americká populace	✓	✓	X
Kulturní a politické střety s pevninou	✓	✓	✓
Transformace, "amerikanizace" společnosti	✓	✓	X
Transformace, "amerikanizace" politického systému	✓	✓	X
Významný vliv armády a 2. světové války	✓	✓	X
Vliv studené války	✓	✓	✓
Silné osobnosti propagující státnost	✓	✓	X
Příznivé politické klima na federální úrovni	✓	✓	X
První referendum - většina pro státnost	✓	✓	X
Hnutí za státnost	✓	✓	✓
Ústavodárné shromáždění	✓	✓	✓
Ekonomická transformace	✓	✓	✓

Tabulka č. 6: Komparace vlivů a podmínek

Aby bylo možné otevřít otázku státnosti na politické úrovni, je potřeba existence lokálních zastánců takové myšlenky a vytvoření hnutí, které by ji aktivně podporovalo.

Again.

¹³⁹ Puerto Rico's Plebiscites. *Puerto Rico Report*

To je první podmínka, která musí být teritoriem splněna. Tuto podmínku splnila všechna tři teritoria. K zrodu těchto hnutí došlo díky dvěma faktorům. Prvním faktorem byl politický přístup pevniny k teritoriím. Protože teritorium či commonwealth nemají stejné postavení jako státy, dostala se časem všechna tři teritoria do znevýhodněné pozice vůči pevnině. Díky takovým událostem klasický teritoriální status začal lokální populaci připadat jako nevhodný a nedostatečný. Na Portoriku byla hlavním symbolem dvojího přístupu problematika udělování amerického občanství, na Aljašce tyto nerovnosti reprezentovala neplnohodnotná teritoriální správní práva a zneužívaný monopol některých korporací, Havaj řešila nerovný přístup při aplikaci cukrových kvót a při následných rozhodnutích Nejvyššího soudu. Kromě těchto případů šlo i o zásahy do otázek společenských, například do důsledků havajské kauzy Massie-Fortescue.

Druhým faktorem byl vztah mezi teritoriální společností a společností americkou. Pevninští Američané tehdy na obyvatele všech tří teritorií shlíželi spatra, zejména kvůli národnostním menšinám a kulturním odlišnostem, a neostýchali se zásahů do místních záležitostí. Ve spojitosti se zásahy je možné pozorovat rasistické prvky v pevninském přístupu, například u pevninského pohledu na Massie-Fortescue či u rasově zaměřených zákonů proti domorodému obyvatelstvu na Aljašce, které se nedařilo plně eliminovat. Na Portoriku tento faktor bylo možné pozorovat v souvislosti s pokusy o poangličtění ostrova skrz školství. Tyto dva faktory vedly mezi obyvateli teritorií nevyhnutelně k potřebě větší samosprávy a kontroly nad svými životy.

Při této příležitosti narážíme na první rozdíl mezi Portorikem a Aljaškou s Havají – rozdílnou identitou obyvatelstva. Zatímco populace na Havaji a Aljašce byly ovlivněny migračními vlnami a jejich populace neměla společnou národní identitu, Portoriko nezažilo větší migraci bělochů z pevniny, čímž si jeho společnost udržela homogenní ráz. Havajská společnost byla ovlivněná velkou asijských a bílých migrantů, na Aljašce tím, že se původní domorodci více identifikovali s jednotlivými svými kmeny než jako jeden národ.

Druhou podmínkou k udělení státnosti je transformace společnosti. Bylo potřeba nalézt společné hodnoty a odstranit bariéry mezi lidmi z pevniny a teritorií. Katalyzátorem transformačního procesu v případě Aljašky a Havaje se stala druhá světová válka. Díky ní se na Aljašku a Havaj dostali statisíce Američanů z pevniny a došlo k promíchání sociálních vazeb jak mezi civilisty, tak mezi vojáky, mezi nimiž sloužili i branci z teritorií. Zástupci menšin úspěšně ukázali, že jsou za USA ochotni padnout v bitvě, čímž si

postupem času získali důvěru pevniny.

Tato transformační výhoda Portoriku chyběla. Na ostrově sice vznikla základna, její potenciál ale nikdy nebyl využit. Navíc poměr vojáků s populací teritoria byl na Portoriku oproti zbytku výrazně menší. Po druhé světové válce se tak populace obou pacifických teritorií cítili daleko více jako Američané, cítili je tak i obyvatelé pevniny a řada jejich předsudků vůči pacifickým teritoriím padla. Důležitým faktorem je i utužení občanské společnosti.

Transformace narážela na Portoriku na silný odpor mezi obyvateli. Těm se případná „amerikanizace“ ostrova příliš nezamlouvala, nacionalismus a vlastní identifikace pro ně hrály příliš velkou roli. Obyvatelé Portorika většinou nebyli ochotni zbavit se své národnostní identity na úkor výhod vyplývajících ze státnosti.

Třetí podmínkou je vývoj politického systému. Politický systém každého z teritorií začínal v jiném stádiu vývoje. Zatímco Havaj měla svou monarchistickou a republikánskou tradici a Portoriko stranický systém zaměřený na sebeurčení ostrova, Aljaška měla téměř neexistující politickou strukturu. Následná evoluce politických systémů ovlivnila budoucí přístup teritoria ke státnosti. Zatímco politici na Aljašce a Havaji své stranické a politické systémy adaptovaly na celky kompatibilní s americkou politikou, Portoriko nikoliv. Přijetí systémových změn bez adaptace stranického systému nebylo dostatečné. Většinový společenský názor a touha po určitém směřování teritoria se tak projevovala i do zvolené politické reprezentace. Na Havaji a Aljašce se s rostoucí touhou po státnosti projevovala zvolením silných politických osobností podporujících myšlenku státnosti, zejména po druhé světové válce, jakými byli Ernest Gruening nebo Joseph Farrington. Naopak Portoriko opakovaně volilo po válce strany a politiky podporující status commonwealthu jako byl Luis Muñoz Marín. Výraznější změnu přinesl až konec 60. let.

Poslední podmínkou pro přijetí těchto států do Unie je politicky nakloněné prostředí na federální politické úrovni. Aljaška a Havaj čekaly na takovou příležitost několik desítek let. Aby byl přijat nový stát, je potřeba prolomit filibuster ve federálním Senátu, k čemuž je potřeba alespoň 60 senátorů. Jelikož je v současnosti vzácné, aby se k tomuto počtu senátorů jedna strana přiblížila, je potřeba hledat kompromis. V případě Havaje a Aljašky se podařilo odstranit obavy z možné politické dominance jedné strany tím, že každé z těchto teritorií bylo v době přijetí nakloněné jedné ze stran, díky čemuž

nedošlo k vychýlení sil.

Tento faktor rovnováhy dnes negativně ovlivňuje snahy Portorika. Přes možné náznaky, že by tomu tak nemuselo být, panuje mezi republikány všeobecný předpoklad, že reprezentace Portorika by byla složená pouze ze zástupců demokratické strany, což by pro ně v současném rozložení sil znamenalo velkou překážku ve snaze získat v budoucích volbách většiny v obou komorách. V tomto ohledu nepomáhá Portoriku ani jeho sparing partner ve snaze získat státnost – Washingtonu DC.

Negativním faktorem v případě všech tří území byla studená válka. Všechna tři teritoria byla touto globální událostí zasažena, což mělo za důsledek zpomalení politického vývoje. Zatímco u Aljašky a Havaje byly snahy o změnu statusu opožděny pouze o několik let, na Portoriku, kde se hrozba komunismu mísila navíc s radikálním nacionalismem, došlo k zpomalení či úplnému zastavení vývoje na několik desetiletí. Všechna tři teritoria se tedy nejprve musela s tímto faktorem vypořádat a udělení státnosti se stalo reálné až po odeznění této hrozby.

8. Závěr

Aljaška a Havaj prošly od připojení k USA k zisku státnosti dlouhým a úspěšným transformačním procesem. Během tohoto procesu došlo na obou teritoriích k výrazným proměnám, které jim ve výsledku umožnily stát se plnohodnotnými americkými státy. Na Portoriku rovněž proběhly změny, avšak jeho výchozí situace se lišila, což se projevilo i na následném odlišném vývoji. Zatímco Aljaška a Havaj začaly usilovat přímo o státnost, Portoriko usilovalo o změnu statusu. Tento proces měl tři možné výstupy. Aby bylo možné dosáhnout statusu státnosti, bylo potřeba splnit řadu podmínek a vyrovnat se s faktory působícími na území.

Aljaška a Havaj využily první polovinu 20. století k tomu, aby svého dlouhodobého cíle dosáhly. Podařilo se jim splnit hlavní podmínky, navíc většina faktorů, které na ně působily, pozitivně ovlivnily snahy těchto teritorií. Portoriko se vyvíjelo jiným směrem, což způsobil zejména faktor nacionalismu a národního sebeurčení. Ten se stal i největší překážkou případného dosažení státnosti ve stejnou dobu, kdy se o to pokoušela Aljaška a Havaj. Kvůli tomuto faktoru tak paralelně v době, kdy na Aljašce a Havaji vrcholily snahy o zisk statusu státu, Portoriko usilovalo pouze o vylepšený teritoriální status. Portorické snahy tak vyvrcholily v 50. letech ziskem statusu commonwealth.

Teprve status commonwealthu se stal portorickým výchozím bodem pro možný budoucí zisk státnosti. Pro Havaj a Aljašku byl tímto bodem již status teritoria obdrženy na začátku 20. století. Kombinace negativních faktorů v podobě studené války a radikálního nacionalismu ale efektivně znemožnila jakýkoliv další portorický vývoj až do 90. let.

Kromě toho Portoriko také dodnes nesplňuje některé identifikované podmínky, které jsou potřeba ke státnosti. Zatímco podmínku existence silného hnutí za státnost splňuje, u dalších 3 výše identifikovaných má Portoriko nedostatky.

Portorická společnost stále nedospěla do stavu, kdy by se naplno identifikovala s americkou kulturou. Velký význam pro ni stále hrají národnostní symboly. Ukázaly to i výsledky několika referend, které nebyly přesvědčivé. Do vzájemného vztahu dlouho nezasahovaly pozitivní faktory, které by mohly přinést změnu. Až poslední dekáda, kdy Portoriko postihly přírodní živly a na povrch vyšly strukturální nedostatky vztahu

s federální vládou, přinesla možné náznaky změn. Vývoj na Portoriku je pomalejší, než na Havaji a Aljašce. Přesto i na tomto území začíná společnost pomalu preferovat státnost.

Další nesplněnou podmínkou je kompatibilita politického systému. Stranický systém Portorika stále funguje na stranickém dělení podle přístupu ke statusu teritoria a afiliace politiků k federálním stranám je druhořadý problém. Navíc ne vždy názory přidružených stran korespondují s názory stran portorických. Přesto se v tomto případě nejedná o nutnou podmínku ke splnění. Alespoň omezený kontakt s celostátní politikou mají Portoričané od roku 1980, kdy mohou volit v primárních volbách. Dalším faktorem posilujícím zájem Portoričanů o federální politiku se stala migrace z ostrova na pevninu.

Zatím nepřekonatelnou podmínkou je politické klima ve Washingtonu. Přes všechny své sliby a prohlášení je téměř nemožné, že by republikáni v současné době hlasovali pro návrh, který by přímo ohrozil jejich volební úspěchy. V tomto ohledu může přinést změnu právě amerikanizace společnosti a přijetí pevninských volebních trendů naznačujících příklon Hispánců ke konzervativním hodnotám.

Současným hlavním problémem Portorika v případné snaze o státnost se tak stala jeho přílišná odlišnost a rozdělená společnost, která od počátku sledovala odlišné cíle než společnosti Aljašky a Havaje, pro které byla státnost cíl jednoznačný. Navíc stejné vlivy působící na vývoj Portorika neměly stejný dopad jako na dalších zmíněných teritoriích. Nicméně současné snahy Portorika postupně začínají připomínat snahy Aljašky a Havaje a jeho státnost je v dnešní době více představitelnou variantou statusu.

9. Summary

Alaska and Hawaii went through a long process from the day they joined the US to the moment of gaining statehood. During this time there were significant changes that eventually led both territories to statehood. Changes also took place in Puerto Rico. Nonetheless, its initial situation was different which affected the subsequent development. While Alaska and Hawaii began seeking statehood as the ultimate goal, Puerto Rico sought a change of status with three possible outcomes. In order to gain the status of statehood within the US union, it is necessary for territories to meet a number of preconditions. These preconditions are influenced by a number of various factors.

Alaska and Hawaii spent the first half of the 20th century achieving the long-term

goal of statehood. The then territories managed to meet the main conditions. Moreover, most of the factors positively influenced these efforts. Nonetheless, Puerto Rico has developed differently. The factor of nationalism and national self-determination played a crucial role in Puerto Rico's attempts. In result, these factors did not allow Puerto Rico to move towards statehood. While Alaska and Hawaii were approaching statehood, Puerto Rico only sought an improved territorial status resulting in obtaining the status of commonwealth in 1952.

Only after gaining the commonwealth status and using it as a springboard Puerto Rico could possibly start seeking statehood. However a combination of various factors effectively made such considerations impossible until the 1990s. In addition, even nowadays Puerto Rico still does not meet the conditions necessary for statehood. While it meets the condition of having a strong movement for statehood, Puerto Rico has deficiencies in the other 3 conditions identified.

Puerto Rican society still hasn't reached a state of full identification with American culture. Moreover, its national symbols still play an important role for Puerto Ricans. The uncertainty among the population was proven by the results of several referendums with unconvincing results. Positive factors signalling possible change were not present in Puerto Rico for a long time. Nonetheless, after Puerto Rico was battered by natural disasters several times in the last few years, the need to change the relationship between the US and the commonwealth became apparent. Nowadays, there are possible signs of change. Development in Puerto Rico is slower than it was in Hawaii and Alaska. Nevertheless, even here it is clear that society is beginning to prefer statehood.

Another unfulfilled condition is the compatibility of the political system. Puerto Rico's party system still operates on partisanship based on access to territorial status. The affiliation of politicians to federal parties is of secondary concern. Moreover, the views of the associated parties do not always correspond. Nevertheless, this condition does not have to be necessary to fulfil. Puerto Ricans have had at least limited contact with national politics since 1980 when they were allowed to vote in primary elections. In addition, migration from the island to the mainland is beginning to increase the importance of this group on the federal level.

The insurmountable condition so far is a favourable political climate in Washington D.C, especially among Republicans. For all their promises and declarations it is almost impossible for Republicans to vote for anything that can directly threaten their electoral

success. In this regard, the Americanization of society and the adoption of electoral trends that would spread conservative ideas on the island can bring about a change.

The current main problem for Puerto Rico in its quest for statehood has thus become its excessive diversity and a divided society that pursued different goals in contrast to Alaska and Hawaii where the goal of statehood was unequivocal. Moreover, the influences acting on Puerto Rico did not have the same impact on statehood efforts. However, Puerto Rico's current efforts are gradually beginning to resemble those of Alaska and Hawaii and its statehood is a more conceivable variant of the status these days.

10. Použitá literatura

Elektronické a encyklopedické prameny

Alaska. History [online]. A&E Television Networks, 2009-10-27 (2022-12-21). Dostupné z: <https://www.history.com/topics/us-states/alaska>

Definitions of Insular Area Political Organizations. *U.S. Department of Interior: Office of Insular Affairs* [online]. Dostupné z: <https://www.doi.gov/oia/islands/politicatypes>

Hawaii Statehood. Eisenhower Presidential Library. Dostupné také z: <https://www.eisenhowerlibrary.gov/research/online-documents/hawaii-statehood>

JIRAU ARROYO, Aura. *The 51st State?: Puerto Rico's future might be statehood, independence or more of the status quo, but change is unlikely to be won through voting alone*. *History Today* [online]. 2022, Květen 2022, 72(8). ISSN 0018-2753. Dostupné z: <https://www.historytoday.com/archive/behind-times/51st-state>

Joint Resolution to Provide for Annexing the Hawaiian Islands to the United States: Milestone Documents. National Archives [online]. 1898. Dostupné z: <https://www.archives.gov/milestone-documents/joint-resolution-for-annexing-the-hawaiian-islands>

LOPEZ, Mario. *Sen. Murkowski could move the Puerto Rico statehood bill forward*. *The Hill* [online]. 2021-09-03. Dostupné z: <https://thehill.com/opinion/campaign/542064-sen-murkowski-could-move-the-puerto-rico-statehood-bill-forward/>

Ordinance No. 2 - Alaska-Tennessee Plan. Justia [online]. Dostupné z: <https://law.justia.com/constitution/alaska/constitution-17.html>

Puerto Rico's Plebiscites. *Puerto Rico Report* [online]. 2022-21-12, 2023-01-28. Dostupné z: <https://www.puertoricoreport.com/puerto-ricos-plebiscites/#.ZE-f3HZBxPY>

REINGOLD, Olivia. *Is Puerto Rico the Next Senate Battleground?*. *Politico* [online]. 2020-09-09. ISSN 2381-1595. Dostupné z: <https://www.politico.com/news/magazine/2020/09/09/puerto-rico-statehood-politics-democrats-republicans-senate-409191>

Religious Landscape Study. *Pew Research Center* [online]. Dostupné z: <https://www.pewresearch.org/religion/religious-landscape-study/>

RUSKIN, Liz. *Rep. Young breaks with GOP colleagues in supporting Puerto Rico statehood*. *Alaska Public Media* [online]. 2021-04-16. Dostupné z: <https://alaskapublic.org/2021/04/16/rep-young-breaks-with-gop-colleagues-with-support-for-puerto-rico-statehood/>

Selected Social Characteristics In Puerto Rico. United States Census Bureau [online]. 2021. Dostupné z: <https://data.census.gov/table?tid=ACSDP5Y2019.DP02PR&g=040XX00US72&hidePrev>

[ew=true](#)

SHACKFORD, Scott. In the Aftermath of Hurricane Fiona, the Jones Act Is Screwing Over Puerto Rico Again. *Reason* [online]. 2022-09-27. Dostupné z:

<https://reason.com/2022/09/27/in-the-aftermath-of-hurricane-fiona-the-jones-act-is-screwing-over-puerto-rico-again/>

State Population Totals and Components of Change: 2020-2022. *United States Census Bureau* [online]. [cit. 2023-05-01]. Dostupné z: <https://www.census.gov/data/tables/time-series/demo/pepst/2020s-state-total.html>

State vs. Territory: How States and Territories Are Different. Masterclass. [online]. 2022-09-06 Dostupné z: <https://www.masterclass.com/articles/difference-between-state-and-territory#3yYo7nLLdQlwaJ4lauSVIP>

STATEMENT OF ADMINISTRATION POLICY: H.R. 8393 – Puerto Rico Status Act. The Executive Office Of The President: Office Of Managment And Budget. 2022. Dostupné také z: <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2022/12/HR8393-SAP.pdf>

Tables. *United States Census Bureau* [online]. Dostupné z: <https://data.census.gov/>

The Association of Religion Data Archives [online]. c2023. Dostupné z: <https://thearda.com/>

THE REPUBLICAN PLATFORM COMMITTEE. *2016 Republican Party Platform*. 2016. Dostupné také z: <https://www.presidency.ucsb.edu/documents/2016-republican-party-platform>

USA. *H.R. 8393 (117th): Puerto Rico Status Act*. 2022, 60 s. Dostupné také z: <https://www.govinfo.gov/content/pkg/BILLS-117hr8393eh/pdf/BILLS-117hr8393eh.pdf>

Literatura a digitalizovaná literatura

BELL, Roger. *Last Among Equals: HAWAIIAN STATEHOOD AND AMERICAN POLITICS*. Honolulu: University of Hawaii Press, 1984 (2019), 443 s. ISBN 9780824879044. Dostupné také z: <https://scholarspace.manoa.hawaii.edu/server/api/core/bitstreams/262198a4-ac6e-45b6-aab1-f84bc7ddfc35/content>

CABADA, Ladislav, Jakub CHARVÁT a Ondřej STUHLÍK. *Současná komparativní politologie: Klíčové koncepty*. Plzeň -Praha: Metropolitan University Prague Press - Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015, 319 s. ISBN 978-80-7380-577-7.

CONYBEARE, Chris a Warren NISHIMOTO. PERSPECTIVES ON HAWAII'S STATEHOOD - ORAL HISTORY PROJECT. *Oral History Interview with John S. Whitehead* [páska, papírový přepis]. Manoa, O'ahu, 1984, 12 s. (25-36). Dostupné také z: <https://scholarspace.manoa.hawaii.edu/server/api/core/bitstreams/3d8f8022-8f70-4f44-ad76-95922473397c/content>

GARNER, Anthony Joseph. *Hawaii under Army rule*. Honolulu: University Press of Hawaii, 1975, xi, 203 s. ISBN 0-8248-0377-9. Dostupné také z: <https://archive.org/details/hawaiiunderarmyr00jgar/mode/2up>

MORRIS, Nancy. *Puerto Rico: Culture, Politics, and Identity*. USA: Praeger Publishers, 1995, 224 s. ISBN 0-275-95452-2. Dostupné také z: https://archive.org/details/puertoricocultur00morr_0/mode/2up

PAGÁN, Bolívar. *Historia de los partidos políticos Puertorriqueños (1898-1956)*. Díl I. Puerto Rico: Librería Campos, San Juan, 1959, 342 s. Dostupné také z: <https://archive.org/details/historiadelospar0000unse/mode/2up>

WHITEHEAD, John S. *Completing the Union: Alaska, Hawai'i and the Battle for Statehood* [online]. USA: Albuquerque : University of New Mexico Press, 2004, 438 s. ISBN 0-8263-3637-X. Dostupné z: <https://archive.org/details/completinguniona0000whit/page/n3/mode/2up>

Periodika a digitalizovaná periodika

BERRÍOS MARTÍNEZ, Rubén. Puerto Rico's Decolonization. *Foreign Affairs*. 1997, **76**(7), 15 s. (100-114). ISSN 00157120. Dostupné také z: <https://www.jstor.org/stable/20048279>

CABRANES, José Alberto. The Status of Puerto Rico. *The International and Comparative Law Quarterly*. Cambridge University Press v zastoupení British Institute of International and Comparative Law, 1967, **16**(2), 9 s. (531-539). ISSN 00205893. Dostupné také z: <https://www.jstor.org/stable/757389>

CHAPMAN, Abraham. Hawaii Seeks Statehood. *Far Eastern Survey*. Institute of Pacific Relations, 1946 **14**(15), 5 s. (209-213). ISSN 03628949. Dostupné také z: <https://www.jstor.org/stable/3023059>

FLORES, Margarita. Cronología política y cultural de Puerto Rico. *Iberoamericana*. Iberoamericana Editorial Vervuert, 1997, **21**(3-4), 20 s. (179-198). ISSN 03421864. Dostupné také z: <https://www.jstor.org/stable/41671663>

GARCÍA MUÑIZ, Humberto. U.S. Military Installations in Puerto Rico: An Essay on Their Role and Purpose. *Caribbean Studies*. Institute of Caribbean Studies, 1991, **24**(3-4), 19 s. (79-97). ISSN 00086533. Dostupné také z: <https://www.jstor.org/stable/25613040>

GOLDER, Frank Alfred. The Purchase of Alaska. [online] *The American Historical Review*. Oxford University Press v zastoupení American Historical Association, **25**(3), 15 s. (411-425). [cit. 2023-02-19] ISSN 00028762. Dostupné také z: <https://www.jstor.org/stable/1836879?origin=crossref>

GRUSKY, Sara. The Changing Role of the US Military in Puerto Rico. *Social and*

Economic Studies. Sir Arthur Lewis Institute of Social and Economic Studies, University of the West Indies, 1987, **36**(3), 40 s. (37-76). ISSN 00377651. Dostupné také z: <https://www.jstor.org/stable/27862900>

HENDRICKS, Charles. The Eskimos and the Defense of Alaska. *Pacific Historical Review*. University of California Press, 1985, **54**(3), 25 s. (271-295). ISSN 00308684. Dostupné také z: <https://www.jstor.org/stable/3639633>

JOURNAL OF EDUCATION. *Hawaii* [online]. 56. Sage Publications, 1902, 1902-12-25, 2 (413-414) [cit. 2023-02-15]. ISSN 00220574. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/44056249>

OSBORNE, Thomas Joe. Trade or War? America's Annexation of Hawaii Reconsidered. *Pacific Historical Review*. University of California Press, **50**(3), 23 s. (283-307). ISSN 00308684. Dostupné také z: <https://www.jstor.org/stable/3639601>

PEREZ, Lisa Maria. Citizenship Denied: The "Insular Cases" and the Fourteenth Amendment. *Virginia Law Review*. Virginia Law Review, 2008, **94**(4), 53 s. (1029-1081). ISSN 00426601. Dostupné také z: <https://www.jstor.org/stable/25470577>

ROMERO-BARCELÓ, Carlos. Puerto Rico, U.S.A.: The Case for Statehood. *Foreign Affairs*. 1980, **59**(1), 22 s. (60-81). ISSN 00157120. Dostupné také z: <https://www.jstor.org/stable/20040653>

SMITH, Tom. History, "Unwritten Literature," and U.S. Colonialism in Hawai'i, 1898–1915. *Diplomatic History*. 5. 2019, **43**, 26 s. (813-839). ISSN 0145-2096. Dostupné také z: <https://academic.oup.com/dh/article-abstract/43/5/813/5572271?redirectedFrom=fulltext>

THOMAS, Piri a Suzie DOD. Puerto Rico — 500 Years Of Oppression. *Social Justice*. Social Justice/Global Options, 1992, **19**(2), 5 s. (73-77). ISSN 10431578. Dostupné také z: <https://www.jstor.org/stable/29766676>

TOLENTINO, Cynthia H. From Unincorporated Territory to Commonwealth: Connecting Decolonization and U.S. Empire. *Mémoire(s), Identité(s) et Marginalité(s) dans le Monde occidental contemporain*. 2013. ISSN 19516789. Dostupné také z: <https://journals.openedition.org/mimmoc/1392?lang=en>

VON HOLST, Hermann Eduard. The Annexation of Hawaii. *The Advocate of Peace*. Sage Publications, 1898, **60**(3), 3 s. (8-10). ISSN 21557799 Dostupné také z: <https://www.jstor.org/stable/25751152>

WELLS, Henry. Puerto Rico's Association with the United States. *Caribbean Studies*. Institute of Caribbean Studies, UPR, Rio Piedras Campus, 1965, **5**(1), 17 s. (6-22). ISSN 00086533. Dostupné také z: <https://www.jstor.org/stable/25611863>

Teze bakalářské práce

Zdůvodnění výběru tématu práce

V průběhu vysokoškolského studia jsem si vybudoval silný zájem o dění v americké politické sféře. V rámci studia jsem absolvoval několik povinných a povinně volitelných kurzů, které se týkaly politiky i sociálních struktur. Mimo to aktivně sleduji dění skrze americká média a využívám k tomu média z obou názorových pólů. Jelikož otázka státnosti Portorika byla v posledních měsících poměrně živá a od posledního rozšíření unie uplynulo již přes 60 let, rozhodl jsem se věnovat právě tomuto tématu. Cílem práce bude popsat a porovnat historické, sociální, kulturní a politické podmínky, které panovaly při vstupu jediných dvou států přijatých do americké Unie po druhé světové válce – Havaje a Aljašky – tak, aby bylo možno na konci práce přesně identifikovat faktory, které brání Portoriku stát se 51. státem USA.

Předpokládaný cíl – zásady pro vypracování

Cílem práce bude popsat a porovnat historické, sociální, kulturní a politické podmínky, které panovaly při vstupu jediných dvou států přijatých do americké Unie po druhé světové válce – Havaje a Aljašky – tak, aby bylo možno na konci práce přesně identifikovat faktory, které brání Portoriku stát se 51. státem USA.

Základní charakteristika tématu

Na Portoriku, území USA, které má momentálně status nezačleněného teritoria, se nachází hnutí, která se na lokální či federální úrovni snaží prosazovat myšlenku Portorika jako 51. Státu Unie. Na pozitivní i negativní názory na tuto myšlenku změnám má vliv řada faktorů. Mohou být politické, kdy jedna politická strana odmítá návrhy, jelikož obyvatelstvo je naladěno spíše pro druhou stranu. Roli ale může hrát i specifický systém, který se na území rozvinul. V sociálních faktorech se mohou objevit rasové, náboženské či jazykové. Jelikož posledními, je dle mého názoru porovnání na místě.

Klíčová slova: Portoriko, Aljaška, Havaj, státnost, teritorium, commonwealth, 51. stát

Klíčová slova anglicky: Puerto Rico, Alaska, Hawaii, statehood, commonwealth, territory, 51st state

Předpokládaná struktura práce

1. Úvod
2. Historie jednotlivých území
 - Okolnosti připojení území ke Spojeným státům
3. Srovnání demografie a kulturních odlišností
4. Politické okolnosti vstupu Havaje a Aljašky do USA
 - Délka vstupních procesů
 - Důvody pro vstup
 - Politické názory na přijetí
5. Srovnání politického systému Portorika a Havaje a Aljašky před vstupem do Unie

6. Otázka státnosti Portorika v současné americké politice
 - Argumenty pro a proti na federální úrovni a na lokální úrovni
7. Vyhodnocení poznatků
8. Závěr
9. Zdroje

Základní literatura

1. WHITEHEAD, John S. *Completing the Union: Alaska, Hawai'i, and the Battle for Statehood: Histories of the American Frontier*. USA: University of New Mexico Press, 2004. ISBN 978-0826336378.
2. Toward Annexation. BELL, Rodger. *Last Among Equals: Hawaiian Statehood and American Politics*. Honolulu: University of Hawai'i Press, 1984, s. 36. ISBN 978-0824808471
3. DENIS, Manuel Maldonado. Aproximación crítica al fenómeno nacionalista en Puerto Rico. *Antología del pensamiento crítico puertorriqueño contemporáneo*. CLASCO, 2018, s. 26. ISBN 978-987-722-396-5.
4. CABRANES, José A. The Status of Puerto Rico. *International & Comparative Law Quarterly*. Cambridge, USA: International & Comparative Law Quarterly, 1967, **Vol.16**(2), 8. ISSN 1471-689.
5. A. GOLDOMER, Frank. The Purchase of Alaska. *The American Historical Review*. Oxford University Press, 1920, **25**(4.), 15.
6. JONES, Mark P., ed. *Voting and Political Representation in America [2 volumes]: Issues and Trends*. USA: ABC-CLIO, 2020. ISBN 978-1440860843.
7. *United States Census Bureau* [online]. Suitland. Dostupné také z: <https://www.census.gov/>
8. SARANILLIO, Dean Itsuji. Colliding Histories: Hawai'i Statehood at the Intersection of Asians "Ineligible to Citizenship" and Hawaiians "Unfit for Self-Government. *Journal of Asian American studies*. USA: Johns Hopkins University Press, 2010, **Vol.13**(3), 283-309. ISSN 1097-2129.
9. *Congress.gov* [online]. Washington D.C.: Library of Congress, 2012 . Dostupné z: <https://www.congress.gov/about>
10. LECOURS, André a Valérie VÉZINA. The Politics of Nationalism and Status in Puerto Rico. *Canadian Journal of Political Science/Revue canadienne de science politique* [online]. Cambridge University Press, 2017, 4. 8. 2017, **50**(4), 18 stran. ISSN 1744-9324. Dostupné z: The Politics of Nationalism and Status in Puerto Rico

Seznam příloh

Obrázek č. 1: Aljaška. Map of the United States with Alaska highlighted. *Wikipedia* [online]. [cit.2023-05-02]. Dostupné z: [https://en.wikipedia.org/wiki/Alaska#/media/File:Alaska_in_United_States_\(US50\).svg](https://en.wikipedia.org/wiki/Alaska#/media/File:Alaska_in_United_States_(US50).svg)

Obrázek č. 2: Havaj. Havaj na mapě USA. *Wikipedia* [online]. [cit. 2023-05-03]. Dostupné z: [https://cs.wikipedia.org/wiki/Havaj#/media/Soubor:Hawaii_in_United_States_\(zoom\)_US50_\(-grid\).svg](https://cs.wikipedia.org/wiki/Havaj#/media/Soubor:Hawaii_in_United_States_(zoom)_US50_(-grid).svg)

Obrázek č. 3: Portoriko. Puerto Rico in United States. *Wikipedia* [online]. [cit. 2023-05-03]. Dostupné z: [https://cs.wikipedia.org/wiki/Portoriko#/media/Soubor:Puerto_Rico_in_United_States_\(zoom+_special_marker\)_US48.svg](https://cs.wikipedia.org/wiki/Portoriko#/media/Soubor:Puerto_Rico_in_United_States_(zoom+_special_marker)_US48.svg)

ⁱ Části práce o Aljašce a Havaji vychází z knihy *Completing the Union*. V práci jsou popsány pouze události, které autor považoval za významné ve vztahu k vývoji obou teritorií.